

Försvvarshögskolan

Självständigt arbete (30 hp)

Författare		Program/Kurs
Mj Johan Modigh		HOP 19–21
Handledare		Antal ord: 20264
Fil. Dr Jenny Hedström	Beteckning	Kurskod
	Självständigt arbete mastersuppsats, krigsvetenskap.	2HO013
Förändrade säkerhetshot ger förändrad syn på militärt maktmedel.		
Sammanfattning:		
<p>Forskningsproblemet utgår ifrån hur svenska försvars- och säkerhetshot förändrats och militära maktmedlets tilltänkta användning med grund i försvarsbeslut 2020 i relation till de tre föregående försvarsbesluten. Genom att jämföra dessa framkommer förändring av uppfattade hot i Sveriges försvars- och säkerhetspolitiska kontext avseende exempelvis aktörer, tidsperspektiv, rumsperspektiv eller geografiska områden. Vidare framkommer hur politisk uppfattning kring militära strategier förändrats relativt förändrad strategisk kontext.</p> <p>Metoden består av strukturerad fokuserad jämförelse från George och Bennett (2005) och vald teori utav Buzans, Waevers och de Wildes säkerhetiseringsteori (1998) och militär strategi från Wedin (2009).</p> <p>Resultatet visar att svensk säkerhetspolitik fortsatt domineras av militär hotbild där väpnat angrepp ses som det enda existentiella hotet för staten Sverige. Det breddade eller vidgade säkerhetsbegreppet återfinns inom Sveriges säkerhetspolitiska mål och intressen men endast ytligt utifrån uppfattade hotbilder. Sveriges strategiska kontext har även förändrats från 2015 där Europeiska unionen (EU) som säkerhetspolitiskt instrument för svensk nationell säkerhet är till del ersatt, eller åtminstone kompletterad, av bilaterala samarbeten med flera länder där samarbetet med Finland är ett särskiljande exempel på en unik försvarsrelation i Östersjöregionen. EU:s säkerhetsarbete är därmed inte längre tillräckligt för att skapa en svensk känsla av säkerhetspolitisk trygghet.</p>		
Nyckelord:		
Försvars- och säkerhetshot, militära maktmedlets tilltänkta användning, strategisk kontext, säkerhetiseringsteori, väpnat angrepp, unik försvarsrelation, säkerhetspolitisk trygghet.		

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	4
1.1 PROBLEMFORMULERING, SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	4
1.2 AVGRÄNSNINGAR OCH BEGREPP	6
1.3 DISPOSITION	7
2. FORSKNINGSÖVERSIKT	8
2.1 TIDIGARE FORSKNING	8
2.2 STUDIENS FORSKNINGSBIDRAG	13
3. TEORI.....	14
3.1 MOTIV OCH KRITIK TILL SÄKERHETISERINGSTEORIN.....	15
3.2 SÄKERHETISERINGSTEORETISKA BEGREPP	16
3.2.1 <i>Sektorer</i>	16
3.2.2 <i>Referensobjekt</i>	18
3.2.3 <i>Hot</i>	19
3.2.4 <i>Säkerhetsiseringsaktör</i>	19
3.3 SÄKERHETSKOMPLEX	20
3.4 SÄKERHETISERING	21
3.5 MILITÄR STRATEGI.....	22
4. METOD	24
4.1 VAL AV FALL	25
4.2 ANALYSMETOD.....	25
4.3 KÄLLMATERIAL	26
4.4 OPERATIONALISERING	28
4.5 FORSKNINGSETIK.....	33
5. ANALYS OCH JÄMFÖRELSE.....	34
5.1 FÖRSVARSPOLITISKA OCH SÄKERHETSPOLITISKA HOT	34
5.1.1 <i>Jämförelse av hot</i>	40
5.2 MILITÄR STRATEGI.....	41
5.2.1 <i>Jämförelse militär strategi</i>	44
5.3 SÄKERHETSKOMPLEX	45
5.3.1 <i>Jämförelse säkerhetskomplex</i>	49
6. RESULTAT OCH DISKUSSION	51
6.1 RESULTAT.....	51
6.2 DISKUSSION OCH SLUTSATSER	54
6.3 FORTSATT FORSKNING	59
7. REFERENSER.....	60
BILAGA 1: ÅRSVIS SAMMANSTÄLLNING ÖVER HOT	66

Tabellförteckning

TABELL 1: EGENTILLVERKAD TABELL ÖVER REFERENSOBJEKT UR SÄKERHETISERINGSTEORIN.	18
TABELL 2: EGENTILLVERKAD TABELL ÖVER HOT UR SÄKERHETISERINGSTEORIN.	19
TABELL 3: EGENTILLVERKAD TABELL ÖVER AKTÖRER UR SÄKERHETISERINGSTEORIN.....	19
TABELL 4: EGENTILLVERKAD TABELL ÖVER STUDIENS OPERATIONALISERING.	29
TABELL 5: EGENTILLVERKAD TABELL ÖVER FÖRSVARSBESLUT 2004.....	66

TABELL 6: EGEN TILLVERKAD TABELL ÖVER FÖRSVARSBESLUT 2009.....	66
TABELL 7: EGEN TILLVERKAD TABELL ÖVER FÖRSVARSBESLUT 2015.....	67
TABELL 8: EGEN TILLVERKAD TABELL ÖVER FÖRSVARSBESLUT 2020.....	67

Figurförteckning

FIGUR 1: EGEN TILLVERKAD FIGUR ÖVER HOT.....	40
FIGUR 2: EGEN TILLVERKAD FIGUR ÖVER MILITÄR STRATEGI.....	44
FIGUR 3: EGEN TILLVERKAD FIGUR ÖVER SÄKERHETSKOMPLEX.....	49

1. Inledning

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställning

2004 kommenterade överbefälhavare Håkan Syrén regeringens proposition 2004/05:5 med orden: ”*Vi står inte inför en ny tid, vi är redan där*”. Propositionen var den sista i raden av förbandsnedläggningsbeslut sedan 1992 (Petersson, 2010:150ss) baserat på dåtidens svenska strategiska kontext och förändring av hotbilden (Försvarmaktens Informationsavdelning, 2004:1). I försvarsbeslut 2020 beslutas en återetablering av flera av dessa förband utifrån uppfattningen om ett försämrat omvärldsläge, hotbild och strategisk kontext vilket föranleder den största försvarssatsningen på 70 år (Riksdagen, 2020). Detta innebär att försvarsbeslutet 2020 representerar ett avvikande fall från svensk samtida norm kring försvarsnedskärningar (Denscombe, 2017:61; Yin, 2018:50).

Förändringar i hotmiljön i Sveriges strategiska kontext kommer i denna studie analyseras, tolkas och jämföras mellan perioden 2004–2020 för att kunna sätta Sveriges upplevda säkerhetspolitiska hot i ett större sammanhang och öka förståelsen kring säkerhetspolitiska förändringar under vald period. De fyra försvarsbesluten mellan 2004–2020 kommer analyseras utifrån Buzans, Waevers och de Wildes säkerhetsiseringsteori (1998) och Wedins teori (2009) om militär strategi. Tidigare forskning visar på ett fokus på militära hot där denna studie kompletterar befintlig forskning och undersöker fenomenet utifrån Sveriges vidgade säkerhetsperspektiv som utgör studiens forskningslucka (Rienecker, 2018:11). Fallet i studien består av hur en alliansfri småstats försvars- och säkerhetspolitiska hotbilder förändras utefter strategiska kontext (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Towns & Wängnerud, 2017:33; Yin, 2018:71–73).

Sverige tillsammans med Finland som alliansfria småstater utgör undantag i Östersjöregionen eftersom förändrad hotbild är den främsta orsaken till att skapa eller ansluta sig till olika allianser. Stater balanserar heller inte sin strategi mot andra stater utan främst utifrån hot vilket undersöks i denna studie (Walt, 1987:148–149). Walt hämtar inspiration i sin hotbalanseringsteori från Waltz (1979) och menar att en stat väljer mellan att alliera sig mot ett hot eller med ett hot (Walt, 1987:17; Reiter, 2006:239). Reiter tillägger att geografisk närhet till hotet spelar avgörande roll i Walts hotbalanseringsteori. En stat som har en hotfull granne har närmare i tanken att bli indragen i ett regionalt krig på grund av sin geografiska närhet (Walt, 1987:23–24; Reiter, 2006:242).

Målsättningen för en stats säkerhetspolitik är trygghet, medan osäkerhet är dess drivkraft och vad som skapar osäkerheten är omtvistat liksom vilka medel och metoder som skall användas

för att avvärja bedömda hot (Andrén, 2002:8). Wolfers (1952) menar att en framtida attack mot staten aldrig kan bedömas objektivt utan utgörs av en subjektiv bedömning som kan skifta mellan olika stater med motsvarande strategisk kontext. Säkerhet är relativ statens förmåga till avskräckning alternativt besegra annan stat varpå säkerhet i subjektiv mening kan mäta frånvaron eller närvaron av rädslan inom staten för statens värden att bli attackerade. I objektiv mening mäter säkerhet frånvaron eller närvaron av hot mot statens värden (Wolfers, 1952:484–485). Den svenska subjektiva uppfattningen om vad som formuleras som hot kan därför differentiera från andra Östersjöstater beroende på strategiskt läge, kontext och alliansmedlemskap.

Nationell säkerhet grundar sig på en geografiskt kontextberoende strategi vilken är under konstant förändring och vilar på en särskild geografisk tyngd (Gray, 2015:46ss) och nationella strategier påverkas av en förändrad säkerhetspolitisk kontext (Edström, Gyllensporre & Westberg 2019:1). Edström et al. jämför hur förändrad säkerhetsmiljö mellan 2001–2014 påverkar småstater där politiskt och militärt alliansmedlemskap (Norge och Danmark som medlemmar i Nato och Sverige och Finland som alliansfria), geografiska förutsättningar och historisk erfarenhet av tidigare krig används som analysunderlag (Edström et al., 2019:1–2, 4–5). Resultatet från Edström et al. visar, beroende på staternas individuella förutsättningar, att för de stater som uppfattade händelserna som en strategisk chock innebar det till del strategiska förändringar och till del förändringar av det militära maktmedlet (Edström et al., 2019:183, 185, 191).

Med bakgrund mot detta finns det ett krigsvetenskapligt intresse att studera hur Sveriges försvars- och säkerhetspolitiska hot förändrats mellan 2004–2020 och hur militär makt avses användas för att möta förändringar, vilket tillika är studiens syfte.

Frågeställning

-På vilket sätt har Sveriges försvars- och säkerhetspolitiska hotbilder i försvarsbesluten mellan 2004–2020 förändrats utifrån Buzans, Waevers och de Wildes säkerhetiseringsteori (1998)?

-På vilket sätt har Sveriges syn på användandet av militärt maktmedel i försvarsbesluten mellan 2004–2020 förändrats för att möta dessa hotbilder utifrån Wedins teori (2009) om militär strategi?

1.2 Avgränsningar och begrepp

- Endast beslutade underlag från Sveriges riksdag kommer användas i denna studie, eftersom de utgör Sveriges parlamentariskt grundade underlag. Av riksdagen avslagna motioner inför riksdagsbeslutet kommer inte behandlas.
- Påverkan på utformningen av riksdagens beslutade underlag utifrån mandatfördelning i riksdagen kommer inte analyseras eftersom studien grundar sig i slutprodukten av Sveriges parlamentariskt grundade underlag och inte bakomliggande orsaker eller beslutsprocesser till formuleringar.
- Svensk säkerhetspolitik är sammankopplad med EU:s, men avvikelser dem emellan kommer inte undersökas i denna studie eftersom den avser endast Sveriges uppfattade hotbilder.

Begreppshantering

Studien innehåller dels för uppsatsen centrala begrepp vilka redovisas här, dels teoretiska begrepp vilka redovisas under kapitel 3, Teori. Nedanstående begrepp är centrala utifrån förståelsen för den subjektiva uppfattningen av Sveriges säkerhetshot.

Småstat hämtas i denna studie från Westberg (2016) som beskriver en stat som medvetet måste förlita sig på andra aktörer eller processer eftersom egna resurser och förmågor inte räcker till för att uppnå önskad säkerhet. Medvetenheten om resursbristen är viktig eftersom statens subjektiva agerande inte nödvändigtvis behöver stå i relation till faktisk förmåga. Småstatens begränsade resurser påverkar även valet av handlingsalternativ jämfört med en resursstark stormakt som enskilt kan utforma handlingsalternativ med egna resurser (Westberg, 2016:421–422).

Strategisk kontext omfattar hur statens säkerhetsläge uppfattas av medborgare och beslutsfattare där geografi, närhet och påverkan av stormakter, tillgång till militära, ekonomiska och politiska maktmedel, statens historia och politisk identitet avgör uppfattningen (Westberg, 2018:43).

1.3 Disposition

Studiens upplägg är sex kapitel med referensförteckning och en bilaga i slutet.

Studien inleds med problemformulering med utgångspunkt i Sveriges säkerhetspolitiska kontext. Ur denna redovisas två frågeställningar över hur svenska upplevda hot förändrats över tid och hur militär makt avses användas för att möta dessa hot. Kapitlet avslutas genom redovisning av studiens avgränsningar och begreppshantering.

Kapitel två omfattar en forskningsöversikt och studiens forskningsbidrag. Kapitlet syftar till att förse läsaren med en överblick över aktuellt forskningsläge över påverkan på strategi relaterat hotförändring, geografisk påverkan på strategi samt militära maktmedlets förändring utifrån förändrade hotbilder. Kapitlet avslutas med redogörelse för studiens utom- och inomvetenskapliga bidrag.

Kapitel tre beskriver studiens teoretiska grund utifrån säkerhetiseringsteorin och militär strategi. Kapitlet inleds med en kortare beskrivning över teorierna som följs av en utveckling av internationella relationers underdisciplin och säkerhetsstudier. Därefter redovisas kritik och motiv till säkerhetiseringsteorin samt en utveckling av dess innehåll. Kapitlet avslutas med redovisning av teori kring militär strategi.

Kapitel fyra presenterar studiens forskningsdesign som är en teorikonsumerande enfallsstudie. Kapitlet redovisar även val av fall, analysmetod och källmaterial. Kapitlet avslutas med operationaliseringen av studien samt forskningsetik.

I kapitel fem analyseras empirin och redovisas utifrån operationaliseringens tre delar om *hot, militär strategi och säkerhetskomplex*. Varje del analyseras var för sig som avslutas med en årsvis jämförelse efter varje analysavsnitt.

Kapitel sex inleds med en redovisning över studiens resultat och forskningsfrågorna besvaras. Därefter diskuteras resultatets innebörd relativt strategisk kontext, tidigare forskning och studiens teori och metod. Studiens slutsatser och en reflektion över studiens genomförande och betydelse samt förslag till vidare forskning avslutar kapitlet.

Referenslista över litteratur, artiklar och internetlänkar redovisas efter kapitel sex. Efter kapitel sex återfinns en bilaga i slutet av studien vilken redovisar en årsvis sammanställning över hot, referensobjekt och sektorer.

2. Forskningsöversikt

2.1 Tidigare forskning

Tidigare forskning visar att förändring i den strategiska kontexten gör att stater upplever förändring i hotbilder och hur maktmedel ska användas för att möta dessa. Forskningsöversikten behandlar därför aktuellt forskningsläge kring strategiska hot ur ett svenskt och ett regionalt perspektiv. Vad som ändras i en hotbild och varför den ändras blir relevant i denna studie för att förstå förändringar i strategiska kontexten ur vilken hot framträder och utformningen av vald militär strategi.

Till stora förändringar av strategisk kontext som ändrar nationell strategi kan vi tillräkna Berlinmurens fall, Sveriges EU-medlemskap, Georgienkriget 2008 och Ukrainakriget 2014. Sveriges strategiska kontext handlar till stor del om geografi där två områden sticker ut i forskningen; Östersjöregionen och Arktis. Forskningsöversikten beskriver inledningsvis hotbilder mot andra länder och regioner därefter hotbilder mot Sverige. Slutligen sammanfattas forskningsöversikten.

Hotbilder mot andra länder och regioner

Vad som påverkat hotbilden beror på när hotbilderna analyseras. 2009 ansåg Haaland Matlary att invasionshoten är borta och har ersatts av försvarbara medborgerliga och statliga intressen inkluderande militära internationella insatser. Samhället har även förändrats från ett hotsamhälle till ett risksamhälle (Haaland Matlary, 2009:15–16). 2016 presenteras EU:s globala strategi där formuleringen i skarpt tonläge annonserar att *”vi lever i tider av existentiell kris, inom och utanför Europeiska unionen. Vår union är hotad”*. Vad som ändrats under denna tid var ekonomisk tillväxt, säkerhetspolitiska spänningar, klimatförändring och terrorism (Bremberg, 2020:368; Europeiska unionen, 2016:7). EU:s säkerhet förändrades efter nytillkomna hot där energikris, migrationskrisens start 2014 och bräckliga stater i EU:s närhet kan räknas som några av dem vilket tvingade EU till en mer allomfattande säkerhetsansats till EU:s säkerhetsarbete. Däremot kvarstår olika uppfattningar inom EU vad säkerhetsproblemet består av och hur det ska lösas (Hlaváčková, 2020:224). Idag inräknas även Brexit och förändring i relationen inom transatlantiska länken till utmaningar för EU som påverkar framtagandet av strategier där även Sveriges säkerhetssituation är påverkad av förändrad amerikansk politik, europeiska länders

försvarsminskningar och ökat antal ryska hybrid- och informationsoperationer. Detta ökar risken till regional konflikt på grund av misstag eller felberäkning (Wróblewska, 2020:105, 109; Wither, 2020:63; Hlaváčková, 2020:224).

Förändrade uppgifter är även något Holmberg menar att militära maktmedlet fått efter det svenska EU-medlemskapet vilket ställde andra krav på interoperabilitet och global räckvidd (Holmberg, 2010:138). Enligt Brun Pedersen beror däremot de nordiska ländernas deltagande i militära interventioner tillsammans med USA på mer instrumentella och strategiska orsaker än moraliska, i försök att bättra på sin status som partner eller lojal allierad (Brun Pedersen, 2018:218–219). I ett försök att avskräcka externa hot försöker Nato skapa ett närmare samarbete med sina allierade. Ett nytt perspektiv på partnerskapet består i vad partnern kan göra för Nato och inte enbart vad Nato kan göra för partnern. Intresset från Natos sida är militärt bidrag till operationer och riskdelning inom dessa. Att delta i operationerna blir därför en viktig säkerhetsvaluta för partnerländer som Sverige, vilket kan bidra till förklaring varför partnerländer väljer att delta i amerikanskledda interventioner (Brun Pedersen, 2018:232).

Hotbilder kan även förändras på grund av den ökade möjligheten till naturtillgångutvinning beroende på klimatpåverkan. Kulturella förväntningar och klimatförändringar är två växande hotbilder mot invånarna i Arktis, vilka skapar nya säkerhetskrav och förändringen ökar sårbarheten i miljö-, ekonomi- och samhällssektorn (Hossain, Zojer, Greaves, Roncero & Sheehan, 2016:59–60). I Arktis möter invånarna flera icketraditionella och ickemilitära hot till följd av förändringar i samhället, miljön och ekonomin vilka betraktas allt mer som säkerhetshot. Hossain et al. menar att dessa ska förstås som hot mot mänsklig säkerhet vilket även överlappar samhällssäkerheten (Hossain et al., 2016:52). De senaste trenderna avseende utvinning av naturtillgångar i Arktis utmanar traditionellt regionala säkerhetsproblem men utvinningen har även ökat samarbetet mellan aktörerna i Arktis. Naturresurserna antas ligga inom suveränt territorium och efterföljden av internationell rätt är stor bland aktörerna och Hossain et al. ser en fredlig regional framtid såvida inte yttre faktorer påverkar samarbetet. En framtida konflikt skulle därför kunna innefatta ekonomiska faktorer, intressegrupper eller stater (Hossain et al., 2016:58).

Teknologiska framsteg kan också påverka en hotbildsförändring. Hit räknas exempelvis informationskrigföring vilket även får strategiska konsekvenser. Lei undersöker rysk och nordkoreansk informationskrigföring som ett nytillkommet internationellt hot och föreslår politiska rekommendationer för att motstå hotets effekter (Lei, 2018:508). Leis slutsats är att informationsoperationer är ett växande problem som exempelvis svagare stater kan använda som metod

mot starkare stater. Lei föreslår internationella diskussionsforum och normer tillsammans med staters interna myndighetssamordning som åtgärder för att minska operationernas effekter (Lei, 2018:520).

En hotbild som inte har förändrats kan tillräknas Finlands bedömning av Ryssland. Enligt Smith spelar Ryssland fortfarande en stor roll i Finlands säkerhetspolitik och den långa landsgränsen länderna emellan och Rysslands materiella och personella kapacitet gör att Finland fortsatt upplever starka hotbilder från Ryssland (Smith, 2018:97, 99).

Kragh har en något avvikande syn om Ryssland som säkerhetspolitisk aktör vilket framkommer genom Kraghs undersökning om hur Sveriges relation till Ryssland utvecklats mellan 1989–2014 inom områdena mänskliga rättigheter, handel och ekonomi samt politiska relationer länderna emellan (Kragh, 2018:55, 71). Artikeln bygger bland annat på regeringens utrikespolitiska deklamationer, medierapportering och vetenskapliga artiklar. Ryssland och Sverige har konkurrerande synsätt på bland annat säkerhetsläget i Östersjön och Ukrainasituationen men har sedan 1800-talet ett aktivt utbyte inom kultur, utbildning, handel och investeringar (Kragh, 2018:56). Den svenska idealpolitiken baserad på mänskliga rättigheter och internationell rätt är inte alltid kompatibel med ryska geopolitiken och uppfattningen om rysk intressesfär. Kragh sammanfattar sin artikel med att de svensk-ryska relationerna utmärker stabilitet och kontinuitet även om friktioner förekommit periodvis, och den mellanstatliga relationernas dualism är inte avvikande utan norm (Kragh, 2018:56, 71).

En rysk militär operation mot ett Nato-land eller Nato-samarbetspartner är osannolikt på grund av de betydande kostnader och risker det skulle innebära för Ryssland. Ett större regionalt hot består i stället i rysk politisk krigföring genom gråzonsoperationer syftandes till att försvaga demokratisk styrning och öka ryskt inflytande (Wither, 2020:75).

Hotbilder mot Sverige

Politiska och strategiska orsaker, ny teknologi eller kulturella orsaker påverkar förändring av det militära maktmedlet och förändrat hot mot nationell säkerhet är den största orsaken till strategisk militär förändring. Det militära maktmedlet förändras utifrån politiska processer orsakade av extern strategisk påverkan (Farell & Terriff, 2002:6, 10). Den tekniska orsaken grundar sig i neorealismens teknologiska determinism med kapprustningen som exempel (Farell & Terriff, 2002:12–13). Kulturella normer beskrivs som intersubjektiva övertygelser kring den naturliga och sociala världen vilka definierar handlingsmöjligheter, lägesbild och aktörer. De

är intersubjektiva genom normernas djupt rotade övertygelse vilka genom social praxis reproduceras (Farell & Terriff, 2002:7). Utifrån Farells och Terriffs tre orsaker analyserar Petersson hur svenska försvarsomställningen mellan 1988–2009 kan förklaras och argumenterar utifrån deras teori hur olika förändringar kan förklaras. Kultur kan enligt Petersson förklara skiftet från neutralitetspolitik till solidaritetspolitik, kultur och ny teknik kan förklara förändringen från ett territorialinriktat försvar till ett expeditionärt insatsförsvar och ny teknik kan även förklara övergången från värnplikt till frivilligt yrkesförsvar (Petersson, 2010:156–157).

Bjurner och Britz menar båda att hotbilderna och kontexten förändrades för Sverige efter Berlinmurens fall. Enligt Britz vidgades säkerhetsbegreppet utefter förändrade hotbilder för de europeiska länderna efter kalla krigets slut. Detta har påverkat och breddat föreställningarna kring säkerhetspolitiska medel och mål (Britz, 2010:111). Bjurner menar denna förändring av säkerhetspolitiska miljön gav upphov till nya tolkningar av hotbilder och risker samt många diskussioner inom Regeringskansliet och Försvarsmakten gällande framtoningen av Sveriges territoriella integritet. Även den mycket svårare frågan gällande hur politiska maktmedel skulle förändras utifrån förändrad hotbild diskuterades (Bjurner, 2010:37, 43–44). I analysen av anpassningen av Sveriges försvarspolitik till det försämrade säkerhetsläget i Europa mellan 2009–2015 menar Britz och Westberg att säkerhet kräver både civila och militära resurser (Britz & Westberg, 2015:423–424). Militära maktmedel och militära strategier utvecklas på grund av förändrad hotbild eller kontext. Berlinmurens fall innebar en ändring i Sveriges strategiska kontext vilket gav utfall till solidaritetsförklaringen, utökat samarbete särskilt med Finland och Nato men även EU, USA, de övriga nordiska länderna och regionala militära samarbeten (Bjurner, 2010:37, 43–44; Brun Pedersen, 2018:217; Kobierecka, 2017:106; Britz & Westberg, 2015:427; Wróblewska, 2020:104–105).

Medlemskapet i EU konstaterar Holmberg är den största förändring som hänt inom svensk politik de senaste åren. Sveriges geografiska område har även förändrats till mer global efter EU-medlemskapet och förändrade stormaktsförhållanden i regionen (Holmberg, 2010:131). EU:s påverkan på medlemsländernas nationella säkerhetspolitik är stor där en post-nationell försvars- och säkerhetspolitik vuxit fram och tiden runt 2008–2009 beskrivs som ett paradigmskifte. Enligt Haaland Matlary (2009) omfattar det vidgade säkerhetsbegreppet säkerhetspolitiken där hot inte alltid är existentiella och försvar definieras som den militära delen av politiken. Försvar är samtidigt ett förlegat begrepp som inte längre beskriver den förändring i hur militära maktmedlet används för politiska ändamål (Haaland Matlary, 2009:15–16).

Bidragande orsaker till den förändrade europeiska säkerhetsordningen ur svensk synvinkel var bland annat undervattensverksamhet i svenska skärgården, förändrat ryskt övningsmönster och flera kränkningar av Sveriges luftrum. Britz och Westberg (2015) menar att återgången från ett insatsförsvar med fokus på ett vidgat säkerhetsbegrepp till ett närområdesfokus och realistiskt mellanstatligt perspektiv berodde på Rysslands agerande i Georgien 2008 och annekteringen av Krim 2014 (Britz & Westberg, 2015:424–425, 430). Det ryska agerandet i Ukraina som i offentlig svensk debatt kallats hybridkrigföring har påvisat en ny typ av krigföring (Käihkö, 2016:623). Sverige är över tiden utsatt för subtila hot om användning av strategiska maktmedel mot Sverige. Den alltmer otydliga gränsen mellan fred och krig och mellan inre och yttre säkerhet definieras av Försvarsmakten som gråzonsproblematik (Försvarsmakten, 2016:37–38). För de nordiska länderna, som under lång tid till del bortsett från regional väpnad konflikt, har förändrad rysk aktivitet inneburit en återgång till tanken om totalförsvar. Utmaningar i den nya hotmiljön framkommer i gråzonen där hela samhället ska försvaras med såväl militära som icke-militära medel (Wither, 2020:61–62).

Migrationskrisen 2015 och Ukrainakonflikten har påverkat de nordiska länderna strategiskt och särskilt det tillväxande militära hotet från Ryssland. Ur svensk synvinkel är ökade försvarsanslag och försvarssamarbetet med Finland åtgärder mot det ryska hotet och ett presumtivt angrepp (Kobierecka, 2017:116; Britz & Westberg, 2015:427). Den instabila säkerhetssituationen påverkar även det nordiska samarbetet och minskar avståndet mellan neutralitet och Natomedlemskap (Kobierecka, 2017:117).

Svensk säkerhet grundar sig i europeiska och globala relationer, men kantas av återkomsten av militärt hot från Ryssland, där Arktis endast inkluderas i utkanten av politiska diskussioner och främst kring klimatförändringar (Eklund, 2020:208–209).

Teknisk utveckling påverkar även den svenska allmänheten och inte bara beslutsfattare. Informationspåverkan är endast skadligt ifall uppsåtet är avsiktligt exempelvis genom att undergräva eller försvaga någon. Wagnssons studie visar och bekräftar tre områden där svenskar bedöms påverkas: nationell säkerhet, samhällets sammanhållning och demokrati (Wagnsson, 2020:400, 409–410).

Sveriges och Finlands hotmiljöer och försvar har förändrats från kalla krigets slut fram till 2017 och perioden efter 2000 präglades av globalisering där ryskt militärt hot sågs som osannolikt och Sverige övergick huvudsakligen till internationella insatser och en nedmontering av totalförsvaret. Efter 2014 skedde en radikal omkastning där internationella insatser minskade och nationellt försvar blev åter i fokus. Efter ett mycket snabbt beslut militariserades Gotland åter

(Andersson, 2018:345, 353). Som svar på rysk aggression i östra Europa har Sverige och Finland närmat sig varandra inom försvarspolitikområdet. Syftet är att förbättra den regionala säkerheten, merutnyttja befintliga resurser och öka interoperabiliteten (Andersson, 2018:356, 358).

Sammanfattningsvis finns redan forskning kring de större rationella strategiska händelserna som påverkat strategisk förändring för Sverige där Petersson (2010), Britz och Westberg (2015), Andersson (2018) och Edström et al. (2019) är mest lika denna studie utifrån en jämförelse över tid. Forskning kring varför hotbilder förändras, vad som förändras i dem och hur responsen är mot detta ger en vetenskaplig förståelsegrund med staten i fokus. Denna studie av strategisk förändring utifrån ett vidgat säkerhetsbegrepp (Westberg, 2018:54–55) kan därför komplettera och bredda redan befintlig forskning inom andra områden än militär och politik i hur säkerhetsproblem förändras över tid och användning av militär makt.

2.2 Studiens forskningsbidrag

Studien bidrar till inomvetenskaplig forskning kring hur förändrade hotbilder inom strategisk kontext påverkar strategin för en alliansfri småstat. Studien bidrar även inomvetenskapligt genom en ökad förståelse kring hur militär makt avses användas mot förändrade säkerhetshot.

Utomvetenskapligt bidrar studien till ökad förståelse för hur svenska politiker resonerar kring hur militär makt ska användas och i vilka situationer. Militären är ett maktmedel som används jämte andra och hur de strategiskt används ökar förståelsen för politisk syn på militärens roll i svensk nationell och internationell politik.

3. Teori

Syftet med studien är att analysera hur Sveriges försvars- och säkerhetspolitiska hot förändrats mellan 2004–2020 och hur militär makt avses används för att möta dessa förändringar.

För att studera hotens förändring används säkerhetsiseringsteorin och det vidgade säkerhetsbegreppet från Köpenhamnskolan. För att studera hur militär makt avses användas för att möta dessa förändringar i Sveriges säkerhetspolitiska kontext används teori från Wedin (2009) om militär strategi. Förståelsen för militär strategi kompletterar säkerhetsiseringsteorin med hur maktmedlet avses användas mot de ur det vidgade säkerhetsperspektivets utkristaliserade säkerhetshoten. Valet att kombinera dessa teorier grundar sig i ett pragmatiskt synsätt på metodologi och forskning (Friedrichs & Kratochwil, 2009:717, 725–726). Kombinationen av teorierna bottenar i en pragmatisk medvetenhet om deras epistemologiska olikheter (Friedrichs & Kratochwil, 2009:707).

Säkerhetsiseringsteorin möjliggör fler perspektiv på säkerhetshot, typer av hot samt hur hoten är framställda vilka annars inte hade haft en naturlig plats utifrån traditionella säkerhetsstudier. Teorin lyfter fram säkerhetsproblem inom flera områden som behövt extrema åtgärder för att lösas och stödjer därmed analysen av empiriska underlaget (Buzan, Waever och de Wilde, 1998:1; Emmers, 2019:174; Sheehan, 2005:56). Köpenhamnskolans vidgade säkerhetsbegrepp innefattar sektorerna samhälle, miljö och ekonomi, utöver de traditionella sektorerna militär och politisk säkerhet. Deras konstruktivistiska metod går inte ut på att granska hur pass riktigt hotet är, som traditionella säkerhetsstudier mer används till, utan försöka förstå vem som gör en politisk fråga till ett säkerhetsproblem och i vilken kontext (Buzan et al., 1998:vii, 204). Det vidgade säkerhetsbegreppet blir därför en relevant teori eftersom det är Sveriges subjektiva säkerhet som avses studeras.

Inledningsvis beskrivs säkerhetsstudier inom internationella relationer och kritik och motiv till valet av säkerhetsiseringsteorin. Därefter beskrivs för studien centrala delar i säkerhetsiseringsteorin vilka är teoretiska begrepp, säkerhetskomplex och säkerhetsiseringsprocess. De teoretiska begreppen redovisas för att öka studiens begreppsvaliditet (David & Sutton, 2017:220) och ge läsaren exempel på begreppens innehåll. Säkerhetskomplex bistår analysen av förändring i den strategiska kontextens geografi, närhet och påverkan av stormakter. Säkerhetsiseringsprocessen bistår analysen av hur ett hot uppstått eller utgått, hur det formuleras eller omformuleras eller definieras. Slutligen beskrivs militär strategi och dess ingående delar bestående av operationell

strategi och resursstrategi. Teorin om militär strategi bistår analysen av hur Sverige ser på användningen av militärt maktmedel.

3.1 Motiv och kritik till säkerhetsiseringsteorin

Säkerhet är socialt konstruerat och har inom en viss social kontext en särskild betydelse och Buzan et al. särskiljer från andra kritiska säkerhetsstudier att referensobjektet genom Buzans et al. teori utgår från social konstruktion av säkerhet och kan vara andra än staten, medan andra kritiska säkerhetsstudier använder huvudsakligen staten som referensobjekt (Buzan et al., 1998:207; Sheehan 2005:43, 162). Buzans et al. teori inkluderar i större grad fler och andra aktörer vilket även är passande för denna studie (Buzan et al., 1998:35).

Säkerhetsiseringsteorin får anses som en grundpelare i säkerhetsstudier och är vald utifrån att dess teoretiska spännvidd att kunna analysera ett referensobjekt och dess politiska inverkan i olika säkerhetssektorer (Williams, 2003:511; Buzan et al., 1998:207). Denna teori vidgar synen på vad som anses skyddsvärt i ett samhälle där mänskliga rättigheter, samhällsliga värderingar, infrastruktur och flöden är exempel på ingående delar (Westerberg, 2018:206).

Säkerhet har efter kalla krigets slut gradvis förskjutits inom både politiken och vetenskapen till en mer multisektoral och bredare förståelse och många samtida sociala grupper säkerhetsiserar frågor andra än statens eller militärens (Sheehan, 2005:2–3, 62–63). Hot mot nationell säkerhet ställer stater inför utmaningar inom flera områden inkluderat beroendeförhållande inom global ekonomi, utveckling av informationsteknologi eller miljö (Edström et al., 2019:9). Buzans et al. teori utgår från att analysera ”*hot mot referensobjekt och säkerhetsiseringen av de hoten, vilka är icke-militära såväl som militära*” (Buzan et al., 1998:4).

Buzans et al. säkerhetsiseringsteori har även kritiserats av flera. Kritiken riktar sig mot teoretisk spännvidd i analys av komplexa organisationer som EU, hotens olika existentiella dignitet i sektorerna, säkerhetsiseringsprocessen i sig med oklarhet mellan var gränser går för politisering och säkerhetsisering men även vad allmän debatt och acceptans innebär och hur en avsäkerhetsisering går till (Sheehan, 2005:174; Emmers, 2019:179; Neal, 2009:337, 352; Balzacq, 2005:192; Ardanau, 2004:389). Den feministiska kritiken mot studier i internationella relationer består i olikheten mellan hur män och kvinnor uppfattar och ser på världen där genderneutralitet är svårt att skapa inom fältet internationella relationer. Eftersom kvinnor uteslutits ifrån huvuddelen av de klassiska verken av politisk teori inom internationella relationer återfinns en genderbias inom dessa studier (Sheehan, 2005:115; Wibben 2011:16; Kennedy & Dingli,

2019:161). Feministisk kritik argumenterar för att hot och säkerhet uppfattas olika mellan män och kvinnor beroende på strukturell kontext med personliga, sociala, ekonomiska och politiska förutsättningar och vem som kan prata och företräda säkerhetsproblem, vilket i sin tur påverkar hur större grupper kan analyseras. Säkerhet handlar inte enbart om kärnvapen eller försvarsstrategi utan även om flyktingstatus, fattigdom, kön, ursprung och våldtäkter. Att generalisera med att enbart använda staten som referensobjekt anses därmed som en förenkling av verkligheten (Hansen, 2000:285; Sheehan, 2005:128, 131; Kennedy & Dingli, 2019:163, 165, 170).

Kritik till teorin omhändertas i denna studie genom att inkludera sektorerna cyber och mänsklig säkerhet till Buzan et al. för att sammanställa en samtida nyans av säkerhetisering för denna studie vilket även grundar sig i en pragmatisk syn på metodologi och forskning (Friedrichs & Kratochwil, 2009:717, 725–726). Dessa två sektorer kompletterar två områden vilka inte var upptagna i Buzans et al. teori när den formulerades. Denna studie behandlar heller inte en komplex mellanstatlig organisation, som EU, utan säkerhetiseringsteorin bedöms ha tillräcklig teoretisk spännvidd för studiens syfte. Det generiska konceptet från Buzan et al. kommer användas eftersom analyserade hot inte värderas i hur verkligt det är utan studien utgår från att det uppfattats som ett hot på nationell säkerhetsnivå. Beslutsprocesser omfattas heller inte i denna studie ledandes till en säkerhetisering utan enbart analys av redan uppfattade hot, varvid denna kritik inte kommer bemötas eller inkluderas i teoridelen.

3.2 Säkerhetiseringsteoretiska begrepp

Säkerhetiseringsteorin omfattas av flera viktiga begrepp. Här förklaras de centrala begreppen vilket omfattar sektorer, hot, referensobjekt och säkerhetsaktörer.

3.2.1 Sektorer

Sektorerna ska inte uppfattas som fasta världsåskådningar utan som givna analysområden inom en aktör eller stat där sektorerna ska ses som analytiska linser genom vilka säkerhetsproblemen ska observeras där flera sektorer kan beröras av ett säkerhetsproblem. Sektorerna ska heller inte analyseras var för sig, utan säkerhetsproblemet ska vara i fokus vilket samtidigt kan påverka flera av sektorerna (Buzan et al., 1998:168–169).

Den politiska sektorn handlar om de politiska hot på mer generell nivå omfattande erkännande eller legitimitet som inte innefattar militär, miljö, samhälle eller ekonomi och påverkas även av mellanstatliga relationer (Buzan et al., 1998:142, 145, 154).

Militära sektorn handlar om att skydda sig mot interna eller externa militära hot men även om att använda militär makt mot ickemilitära hot och den militära spänningen är starkt påverkad av den politiska situationen (Buzan et al., 1998:50ss).

Samhällssektorn handlar om identitet, självuppfattning och att ingå i en social grupp. Samhällssäkerhet handlar om kollektivet och deras identitet medan social säkerhet framför allt handlar om individer och ekonomi (Buzan et al., 1998:119–120). Sheehan tillägger att ett samhälle inte nödvändigtvis måste vara en naturligt sammanhängande enhet (Sheehan, 2005:84–85).

Ekonomisektorn och ekonomisäkerhet är starkt sammankopplad med politiska sektorn inom fem områden. Det första området är statlig förmåga att bibehålla en oberoende militär produktionskapacitet på den globala marknaden; det andra är möjligheten till ekonomiskt beroende av den globala marknaden utnyttjas för politiska mål; det tredje är rädslan för att den globala marknaden skapar större klyftor och ojämlikhet; det fjärde är ökad handel av droger, illegala vapen och teknik eller en ökad masskonsumtion och det femte området är rädslan för global kris i den internationella ekonomin beroende på starka politiska förändringar eller protektionistiska reaktioner (Buzan et al., 1998:98–99, 103, 116). Sheehan sammanfattar ekonomisäkerhet som ekonomiska hot mot politisk eller militär integritet eller som ekonomisk sårbarhet mot befolkningen (Sheehan, 2005:69).

Miljösektorn och miljösäkerhet handlar om att bevara eller utveckla aktuell biosfär och domineras av dels vetenskap och dels politik. Det vetenskapliga området formas huvudsakligen genom forskning, forskningsinstitut och ickestatliga organisationer som lyfter fram aktuella miljöproblem. Det politiska området formas av politiska makthavare och beslutsprocesser hur miljöproblemen ska eller bör omhändertas och inom vilken tidsrymd (Buzan et al., 1998:71ss).

Cybersektorn kan definieras på olika sätt men är ett samlingsnamn för den virtuella och fysiska domänen eller nätverk innehållandes elektroniskt kommunikationsutbyte. Cyberoperationer och cybersäkerhet handlar om att använda domänen för att hota eller maktprojicera å ena sidan och att skydda sig mot dessa hot eller attacker å andra sidan (Dunn Caveltly, 2019:411–412, 422).

Mänsklig säkerhet exemplifieras genom påverkan på mänskligt liv och värdighet under stor-skalig förstöring eller större antal dödsfall orsakade av mellanstatliga konflikter, naturkatastrofer eller inrikesproblem (Persuad, 2019:145, 148, 150; Naruzzaman, 2006:290). Efter folkmorden i Rwanda och Srebrenica på 1990-talet kom mänsklig säkerhet och rättighet i större fokus vilket resulterade i rapporten ”The Responsibility to Protect” 2001 som sedan antogs globalt under 2005 World Summit (Förenta nationerna 2005; Bellamy & McLoughlin, 2019:342–343).

3.2.2 Referensobjekt

Referensobjektet utgör det som upplevs ha ett existentiellt överhängande hot och gör ett legitimt anspråk på egen överlevnad (Buzan et al., 1998:36). För att kunna säkerhetsisera en politisk fråga krävs det att vissa referensobjekt innehåller en sådan dignitet och värde att det räknas som en stomme eller pelare i det politiska sammanhanget (Buzan et al., 1998:148). Referensobjekt finns på flera nivåer där längst ner representeras av individ eller mindre grupper vilka sällan kan skapa egen legitimitet i säkerhetsiseringen. Mitten representeras av socialt konstruerade stater, folkgrupper eller civilisationer vilka mer framgångsrikt kan säkerhetsiseras genom en starkare ”vi-känsla”. Högst upp återfinns systemnivån som representerar försök till att säkerhetsisera objekt som mänskligheten eller en internationell arbetarklass (Buzan et al., 1998:36–37).

Tabell 1: Egentillverkad tabell över referensobjekt ur säkerhetsiseringsteorin.

Sektorer	Exempel på referensobjekt	Referens
Politiska sektorn	Staten, internationella samfund, internationell rätt eller processer.	(Buzan et al., 1998:141, 144–145)
Militära sektorn	Staten, religion, maktbalans, ickespridningsavtal eller internationell rätt.	(Buzan et al., 1998:49, 53–54).
Samhällssektorn	Större grupper med en ”vi-integritet”. Exempelvis religioner, folkgrupper eller minoriteter.	(Buzan et al., 1998: 22–23, 123–124).
Ekonomisektorn	Individer, företag, stater, permanenta organisationer, ekonomiska system, överenskommelser eller basala förnödenheter.	(Buzan et al., 1998:100, 102; Sheehan, 2005:81).
Miljösektorn	Miljön eller aktuellt uppnådd civilisationsnivå.	(Buzan et al., 1998:75).
Cybersektorn	Datorer, nätverk eller kritisk informationsinfrastruktur.	(Dunn Caverty, 2019:413, 420).
Mänsklig säkerhet	Liv, mänsklig värdighet eller mänsklig välfärd.	(Persuad, 2019:145; Naruzzaman, 2006:291).

3.2.3 Hot

Hot återfinns i alla sektorer och här sammanfattas exempel på hot vilka även innebär sektoriella sårbarheter eller osäkerheter.

Tabell 2: Egentillverkad tabell över hot ur säkerhetiseringsteorin.

Sektorer	Exempel på hot	Referens
Politiska sektorn	Sårbarheter mot eller inom politiska institutionen såsom suveränitet, ideologi, parlamentariskt system, regeringens legitimitet eller territoriell integritet.	(Buzan et al., 1998: 22–23, 119, 141–142, 150, 154).
Militära sektorn	Militärt hot beror på graden av historisk mellanstatlig fientlighet och vänskaplighet. Geografin påverkar genom avstånd och terrängtyp inom vilken militära makten ska användas. Även terrorism och organiserad brottslighet ingår.	(Buzan et al., 1998:50, 57–59).
Samhällssektorn	Fattigdom, epidemier och pandemier, migration och migrationsrelaterad organiserad brottslighet, gränsöverskridande språk och kulturpåverkan samt avsaknaden av kultur- och språkbärande integrering.	(Buzan et al., 1998:124–125, Sheehan, 2005:92–93).
Ekonomisektorn	Existentiella hot som kan påverka normer, regler och styrande organ beroende på referensobjektet, stora ekonomiska förluster eller välfärdskollaps. Även behovet av extern försörjning blir en säkerhetsrad fråga ifall försörjningskedjan hotas.	(Buzan et al., 1998: 22–23, 100, 102, 105).
Miljösektorn	Miljösäkerhet handlar om att bevara eller utveckla aktuell biosfär. Hot mot civilisationen från naturliga orsaker såsom jordbävning eller hot mot naturen orsakad av människan som orsakar existentiella civilisationshot såsom ozonlagret.	(Buzan et al., 1998:74, 79ss, 85; Sheehan 2005:102).
Cybersektorn	Avancerade cyberangrepp kan syfta till att avbryta, försena, stjäla, modifiera eller förvränga information till någons fördel.	(Dunn Caveltly, 2019:411–412, 422).
Mänsklig säkerhet	Jordbävning, inbördeskrig eller folk mord.	(Persuad, 2019:145, 148, 150; Naruzzman, 2006:290; Bellamy & McLoughlin, 2019:342–343).

3.2.4 Säkerhetiseringsaktör

Säkerhetiseringsaktören är en aktör som säkerhetiserar en fråga kring ett referensobjekt genom exempelvis en säkerhetiseringsprocess och säkerhetiseringsutspel och deklarerar ett existentiellt hot mot ett referensobjekt (Buzan et al., 1998:36, 40). Säkerhetiseringsaktören och referensobjekt är mycket sällan samma sak (Buzan et al., 1998:40). Säkerhetiseringsaktörer kan även uppfatta en överspridning av ett riktat hot mellan sektorerna utan att det var agitatorns avsikt. (Buzan et al., 1998:190).

Tabell 3: Egentillverkad tabell över aktörer ur säkerhetiseringsteorin.

Sektorer	Säkerhetiseringsaktörer	Referens
----------	-------------------------	----------

Politiska sektorn	Parlamentariska makthavare, stater, ledande internationell media och internationella organisationer.	(Buzan et al., 1998:149).
Militära sektorn	Styrande makthavare. Mellanstatliga organisationer eller dess företrädare.	(Buzan et al., 1998:55–56).
Samhällssektorn	Ledare för en folkgrupp till en stat.	(Buzan et al., 1998:123–124).
Ekonomisektorn	Företag, fackförening eller staten.	(Buzan et al., 1998:100, 102).
Miljösektorn	Stater, forskningsinstitut samt statliga och ickestatliga organisationer.	(Buzan et al., 1998:77, 79, 92).

3.3 Säkerhetskomplex

Ett säkerhetskomplex är en grupp enheter eller aktörer vars säkerhetsisering och avsäkerhetsisering är så sammanlänkade att det inte går att avgöra eller analysera deras nationella säkerhetsproblem utan att studera dem tillsammans (Buzan et al., 1998:201). Säkerhetsberoendet kommer i huvudsak från en gemensam respons på ett gemensamt hot grundat i systematiska påtryckningar (Buzan et al., 1998:199).

Säkerhetskomplex beskriver inte bara en grupp stater eller enheter, det beskriver också ett säkerhetsberoendeförhållande som definierar inkluderande eller exkluderande i komplexet. De negativt drivna säkerhetskomplexen formas av konflikter där beroendeförhållandet innehåller rivalitet, rädsla och gemensam uppfattning kring hotmiljön. De positivt drivna säkerhetskomplexen formas av ett mångsidigt säkerhetssamhälle där stater inte längre förbereder eller förväntas förbereda maktutövande mot varandra (Buzan et al., 1998:10–12, 14, 43). Alla stater är i ett globalt beroendeförhållande till varandra men eftersom de flesta politiska och militära hoten lättare sträcker sig över närregioner blir säkerhet oftast förknippad med närhet. De flesta stater är mer rädda för sina grannländer än för distanserade stormakter, även om det finns undantag (Buzan et al., 1998:10–12; Sheehan 2005:22).

Säkerhetskomplexet utgår från att regional integrering kan ske mellan flera interagerande aktörer i flera sektorer, exempelvis stater, företag, organisationer. Säkerhetskomplexet ger även fördelen att kunna sammanlänka sektorer och aktörer för att skapa en mer holistisk förståelse utan att exkludera de traditionella säkerhetsteorierna (Buzan et al., 1998:16–17, 195).

3.4 Säkerhetisering

Säkerhet enligt Buzan et al. handlar om överlevnad och innefattar ett problem som presenterar existentiellt hot mot ett referensobjekt. Existentiella hot kan bara förstås i relation till referensobjektets karaktär (Buzan et al., 1998:21). Alla hot och försvarsåtgärder har politisk grund och politiseringen av ett uppfattat säkerhetsproblem är en politisk åtgärd likväl som säkerhetiseringen (Buzan et al., 1998:141).

Säkerhetisering av en fråga består av ett spektrum från att en fråga är *icke-politiserad* och saknas på politisk dagordning eller inom allmän debatt, till att vara *politiserad* genom att den skapar politisk debatt, kräver politiska beslut och att resurser avsätts för att hantera frågan eller *säkerhetiserad* efter att ha uppfattats som existentiellt hot och akuta åtgärder vidtas eller medel används som vanligtvis inte används. Frågan genomgår inte en process utan frågan kan inkluderas i spektrumets delar beroende på omständigheterna och det krävs inte en politisering för att frågan ska säkerhetiseras eller gå genom staten som referensobjekt. Frågan måste uppbära ett existentiellt hot och att inte vidta åtgärder innebär att mycket annat blir irrelevant i jämförelse in snar framtid. Säkerhetiseringen av en fråga handlar inte nödvändigtvis om att hotet existerar utan att frågan presenteras av en aktör som ett hot (Buzan et al., 1998:23–24). Avsäkerhetisering av en fråga innebär en återgång från säkerhetisering till politisering eller att bli icke-politiserad (Buzan et al., 1998:29). Aradaus tillägg till denna teoridel består i att säkerhetisering och avsäkerhetisering är en speglande process (Aradau, 2004:389).

Tröskeln innan frågan är säkerhetiserad är ett säkerhetsutspel som innebär att en aktör presenterar frågan berörande ett referensobjekt som ett existentiellt hot. Frågan blir säkerhetiserad genom allmän acceptans som utvecklas genom samförstånd eller tvång. Distinktionen mellan ett säkerhetsutspel och en säkerhetiserad fråga är därmed central inom teorin (Buzan et al., 1998:25, 31). En väl genomförd säkerhetisering innehåller tre komponenter, (1) existentiellt hot, (2) akuta metoder och (3) påverkbara effekter på relationen mellan enheter som är involverade i säkerhetiseringen (Buzan et al., 1998:26). En fördel med ett vidgat säkerhetsbegrepp är möjligheterna till att kunna nyttja akuta metoder mot flera akuta hot än de direkt militära (Sheehan, 2005:56).

Säkerhetsprocessen är en handling utförd genom tal som avser själva yttrandet om säkerhetisering av en fråga. Genom att använda rätt ord blir uttalandet en handling (Buzan et al., 1998:26). Säkerhetiseringen är intersubjektivt konstruerad utifrån att referensobjektet allmänt uppfattas som något värt att bevara där således hot mot dess existens kan pekas ut vilket skapar

tolerans för valda akuta metoder. Säkerhetiseringen kan antingen ske ad hoc eller vara systematiserad (Buzan et al., 1998:27, 31).

En framgångsrik säkerhetiseringsprocess är en kombination av samhällelig kontext och språkbruk. Säkerhetiseringsaktören använder ett språkbruk som består av existentiellt hot, ett säkerhetsmässigt vägskäl och den uppfattade vägen framåt (Buzan et al., 1998:32–33). Balzacq menar även att kontextuella faktorer spelar en viktig roll avseende allmänhetens lyhörddhet mot och uppfattning av säkerhetiseringsaktörens argument inför en säkerhetisering (Balzacq, 2005:192).

3.5 Militär strategi

Strategin omsätts genom en handling överensstämmande med valt handlingsalternativ. Handlingen innebär utnyttjande av en kombination av medel för att uppnå politiska målsättningar i en komplex strategisk kontext som särskilt utformas av tiden och geografin (Wedin, 2009:19).

Ur de politiska målen definieras en fullständig strategi som omfattar statens alla relevanta handlingar och aktiviteter för att uppnå målen. Den fullständiga strategin består av flera underordnade strategier där den militära strategin är intressant för denna studie. Wedin exemplifierar militär strategi med Sveriges totalförsvaret under Kalla kriget vilken innehöll en blandning av ekonomiskt, civilt, psykologiskt och militärt försvar och Riksrevisionen beskriver i sin rapport RIR 2014:4 att svensk militär strategi övergick till att domineras av militära insatser utomlands i och med försvarsbeslut 2009 (Wedin, 2009:21; Westberg, 2018:214; Riksrevisionen, 2014:40). Den militära strategin består av två delar: operationell strategi och resursstrategi. Den allmänna militära strategin är därmed dynamisk där operationerna avhängs på resurser i tid och rum (Wedin, 2009:21). Med militär strategi avses i denna studie användandet av militärt maktmedel inom ramen för en fullständig strategi.

Enligt Wedin har operationell strategi två delar, det reella utnyttjandet av militärt maktmedel genom insatser samt virtuellt utnyttjande vilket omfattar åtgärder på motståndarens vilja genom exempelvis psykologisk påverkan (Wedin, 2009:21–22). Operationell strategi innebär förberedelser och genomförandet av åtgärder med de tillgängliga militära resurserna (Wedin, 2009:44). Med operationell strategi avses i denna studie hur militära förmågor används inom ramen för militär strategi.

Resursstrategin tillför resurser till operationella strategin för att kunna uppnå den allmänna militära strategin men avgränsas bort med hänsyn till syftet med studien. Balansen mellan den operationella och resursstrategin ingår inte i studiens syfte (Wedin, 2009:48). Resursstrategier

består i sin tur av två delar vilket omfattar materielutveckling och forskning, anskaffning och utbildning. Den andra delen är logistiken som avhandlar tillgänglighet i tid och rum (Wedin, 2009:21).

Sammanfattningsvis har teorierna förklaringskraft var för sig, men genom kombinationen av dem båda blir komplexiteten bakom användandet av militär makt mot strategiska hotbilder belyst. Genom att analysera empirin genom båda teorierna uppnås en djupare förståelse inom svaret på forskningsfrågorna. Kombinationen gör att ett mer heltäckande och kategoriserande analytiskt ramverk kan skapas genom att teorierna sammanlänkas med syftet och forskningsfrågorna.

4. Metod

Detta kapitel presenterar för studien valda metoder. Forskningsdesignen redovisas tillsammans med val av fall och operationaliseringen av studiens teoretiska underlag. Slutligen redovisas forskningsetiska överväganden.

Denna studie kan beskrivas som en holistisk teorikonsumerande enfallsstudie (Denscombe, 2017:58; Yin, 2018:48; David & Sutton, 2017:151). Med holistisk menas i denna studie förståelsen för att hot inte är isolerade utan uppfattas i en kontext vilken fallstudier lämpar sig för vid studier som avser förklara samtida omständigheter och på djupet analysera ett socialt fenomen (Yin, 2018:4; Denscombe, 2017:58). Fallet står i centrum i denna studie och syftar till en ökad förståelse för det enskilda fallet kring en specifik tidsperiod där försvars- och säkerhetspolitiska hotbilder förändras utefter strategiska kontext med nedläggning av militära regementen till att återuppsätta desamma 16 år senare (Esaiasson et al., 2017:42, 90).

Enligt Denscombe (2017) finns det flera fördelar men även nackdelar med en fallstudie. Fördelar består i denna studie av att kunna studera naturliga fenomen utan att behöva ändra variabler eller data för studiens syfte samt att fallstudier ger en holistisk överblick över sociala fenomen. Nackdel är att fallstudier ibland kritiserar för att de fokuserar mer på processer än på mätbar kvantitativ data. Samtidigt kan fallstudier ha svårt att tydliggöra avgränsningar och avgöra vilken data som ska analyseras och denna studies avgränsningar och materialredogörelse avser omhänderta detta (Denscombe, 2017:65–66).

Tre krav ställs på en fallstudie enligt George och Bennett (2005:69). Det som studeras måste vara ett fall av endast ett fenomen. Denna studie omhändertar det genom att fallet studeras genom fenomenet förändrad strategisk kontext och inte förändrad säkerhetspolitik som är ett exempel på annat fenomen. Valet av fall skall styras genom ett väldefinierat forskningsproblem och en lämplig forskningsdesign. Fallet och analysenheterna i denna studie är valt utifrån forskningsproblemet och teorin är vald utifrån sammankopplingen mellan forskningsproblemet och empiriska underlagets utformning. Sist bör fallstudien ha inomvetenskaplig relevans av teoretiskt intresse. Denna studie har motiverat inom- och utomvetenskapligt forskningsbidrag i punkten 2.1.1 Studiens forskningsbidrag.

4.1 Val av fall

Fallet är avvikande från samtida norm (Denscombe, 2017:61; Yin, 2018:50). Den svenska försvarstransformationen som till stor del påbörjades 1992, på grund av bristande kvalitet på svenska förband, innebar att försvaret skulle bli ”*smalare men vassare*” med flera förbandsnedläggningar som följd. Dessa nedläggningar fortsatte även i Försvarsbeslutet 1996 med tillägget att Försvarsmaktens ska kunna anpassa sin förmåga vid säkerhetspolitiska förändringar. År 2000 fortsatte omställningen av Försvarsmakten där invasionshotet ansågs borta vilket innebar flera förbandsnedläggningar och förmågereduceringar. År 2004 ansågs ett militärt angrepp mot Sverige som ”*osannolikt under överskådlig tid*” och förmågereduceringarna och förbandsnedläggningarna fortsatte (Petersson, 2010:150ss).

Den för studien valda perioden mellan 2004–2020 beskriver en tidsperiod som börjar med stora förbandsnedläggningar och ett avslut på invasionsförsvaret (Försvarsmakten, A:2021). Perioden avslutas med att flera av de nedlagda förbanden återupprättas utifrån ett försämrat säkerhetspolitiskt läge där ett angrepp mot Sverige inte kan uteslutas och utgör grund för den största försvarsanslagsökningen sedan 1950-talet (Försvarsmakten, B:2021; Sveriges television, 2020).

Relevansen i relation till forskningsproblemet är ett viktigt kriterium för val av fall och tidsperioden som avses undersökas representerar ett relevant spektrum mellan förbandsnedläggningar och förbandsuppsättande som avspeglar förändringar i Sveriges strategiska kontext (George & Bennet, 2005:83).

4.2 Analysmetod

Empirin analyseras genom kvalitativ textanalys utifrån strukturerad fokuserad jämförelse (Esaiasson et al., 2017:211–212; George & Bennet, 2005:67).

Kvalitativ textanalys genomförs i denna studie genom noggrann genomläsning av det empiriska underlaget vilket skapar en grund för en helhet och kontext i vilken texten ingår. Vissa passager i texten är viktigare än andra där syftet är att identifiera dess innehåll under ytan. Säkerhet är socialt konstruerat inom en viss social kontext och kvalitativ textanalys söker i denna studie efter mening i texten vilket lämpar sig till forskningsfrågor som söker svar på *hur* eller *på vilket sätt* något förhåller sig. Att aktivt läsa texten och ställa frågor över tiden ingår i studiens analysmetod (Esaiasson et al., 2017:211–212; Sheehan, 2005:43).

Studiens operationaliserade frågor bygger på studiens teori och ställs till texten utifrån strukturerade enhetliga frågor till samtliga försvarsbeslut och fokuserar endast på de aspekter som är intressanta för studien. En fördel är att, liksom den kvalitativa textanalysen, endast de relevanta delarna av empirin behöver nyttjas och fokus kan läggas på utvalda aspekter vilket skapar en mer strukturerad analys (George & Bennet, 2005:67). Standardiserade frågor ställs till studiens alla analysenheter noggrant grundade utifrån studiens teori för att säkerställa överensstämmande data för jämförelse (George & Bennet, 2005:69). Frågorna har därför ett enskilt särskilt fokus med god teorigrund riktat mot studiens syfte och samtidigt studiens forskningsbidrag (George & Bennet, 2005:70–71). Fokuserat innebär i denna studie säkerhetspolitiska hot riktade mot Sverige eller Sverige ingående i EU.

Kvalitativ forskning medför dock vissa risker. Denscombe menar att objektivitet kan ifrågasättas ifall resultatet av kvalitativ analys sker utan forskarens egen påverkan på analysen. Samtidigt påpekar Denscombe att forskarens påverkan på analys och resultat är överlag svårt vid forskning. Denscombe lyfter fram två perspektiv på forskarens objektivitet: antingen att forskaren kan åsidosätta sina egna värderingar och attityder för att skapa en objektiv forskning eller att forskarens bakgrund och erfarenhet ger en särskild insikt i de sociala sammanhang som avses studeras vilket är en förutsättning för lyckad forskning. En reflexiv approach mot forskningen behövs oavsett hur Denscombes alternativ tolkas. I denna studie har författaren varit officer vid samma regemente över hela tidsperioden och inte berörts av förbandsnedläggningar men samtidigt påverkats av effekterna av förändringarna av den strategiska kontexten. Därför eftersträvar denna studie att åsidosätta författarens egna värderingar och erfarenheter genom att så öppet som möjligt säkerställa spårbarhet och redovisa teoretiska utgångspunkter, operationalisering, analys och resultat för att skapa en objektiv forskning (Denscombe, 2017:329–330).

4.3 Källmaterial

Det empiriska underlag som skall undersökas utgörs av fyra svenska försvarsbeslut vilka hämtats från Sveriges riksdags officiella hemsida. Försvarsbesluten representerar en parlamentariskt fastställd syn på Sveriges strategiska kontext och avses användas i en sinsemellan jämförande studie. Jämförbara delar består exempelvis i vilka hot som upplevs och hur de är formulerade samt vem eller vad hotet berör. Därigenom kan periodvisa likheter och skillnader urskiljas och analyseras genom vald teoretisk ansats.

Till grund för försvarsbesluten ligger bland annat utredningar, försvarsberedning och Försvarsmaktens redovisade underlag inför propositionerna. Ett alternativ hade varit att analysera dessa i stället, men de utgör endast underlag inför regeringens proposition och uteslöts därmed (Regeringen, 2020:23ss). Den till viss del kritiserade Nationell säkerhetsstrategi från 2017 hade varit intressant material men eftersom det är den första som framtagits finns det inga tidigare motsvarigheter att jämföra med (Lundgren, 2017; Regeringen 2017:3).

Kritik kan riktas mot att regeringar med olika politisk ideologi författat försvarspropositionerna men å andra sidan studeras försvarsbesluten som helhet i denna studie vilka har beslutats av riksdagen utifrån parlamentarisk grund. Därav framkommer Sveriges upplevda hot utifrån en riksdagsmajoritet vilket representerar Sverige i studiens frågeställning.

Det empiriska underlaget består av:

1. Försvarsbeslut 2004, 2004-12-16.

Försvarsutskottets betänkande 2004/05:FöU5 Sveriges försvarspolitik 2005–2007 förnyad behandling (FB04), Sveriges säkerhetspolitik: Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2004/05:UFöU2 (UFB04) och Regeringens proposition 2004/05:5 (Rprop 04).

2. Försvarsbeslut 2009, 2009-06-16.

Försvarsutskottets betänkande 2008/09:FöU10 Försvarets inriktning (FB09) och Regeringens proposition 2008/09:140 Ett användbart försvar (Rprop 09).

3. Försvarsbeslut 2015, 2015-06-16.

Försvarsutskottets betänkande 2014/15:FöU11 Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020 (FB15) och Regeringens proposition 2014/15:109 Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020 (Rprop 15).

4. Försvarsbeslut 2020, 2020-12-15.

Försvarsutskottets betänkande 2020/21:FöU4 Totalförsvaret 2021–2025 (FB20) och Regeringens proposition 2020/21:30 Totalförsvaret 2021–2025 (Rprop 20).

Motiv till valt material grundar sig i styrkan att dessa texter är officiella primärkällor vilket säkerställer äkthet och oberoende utifrån att de upprättas i direkt anslutning till fattat beslut. Försvarsbesluten beskriver Sveriges försvars- och säkerhetspolitik med säkerhetspolitiska ställ-

ningstaganden och hur Sveriges regering och riksdag uppfattar Sveriges strategiska kontext inklusive hotbilder (Esaiasson et al., 2017:291–292). Ett alternativ hade varit att bygga undersökningen på intervjuer men med hänsyn till samtidighet och tiden som förflutit mellan Försvarsbeslut 2004 togs fram och studiens genomförande återfinns en risk att utsagorna innehåller eftertarrationaliseringar, efterkonstruktioner eller minnesfel. Därav beslutet om tryckta primärkällor för att kunna säkerställa jämförbara data vid analys (Esaiasson et al., 2017:294). Det vidgade säkerhetsbegreppet har satt ett starkt avtryck i Regeringens propositioner utifrån vad svensk säkerhetspolitik avser värna och skydda och säkerhetiseringen av ett hot är kontextberoende varvid analys av materialet utifrån Buzans et al. teori blir väl avvägt (Westberg, 2018:208; Buzan et al., 1998:32–33).

Till skillnad från Regeringens proposition 2008/09:140 domineras Regeringens proposition 2014/15:109 av en mycket avvikande syn på användningen av militärt maktmedel jämfört med tidigare del av 2000-talet (Westberg, 2016:414). Därav förefaller det sig rimligt att kunna analysera Sveriges syn på användning av militärt maktmedel utifrån vald empirisk grund (Wedin, 2009).

4.4 Operationalisering

Operationaliseringen utgår från studiens syfte och delar operationaliseringen i två delar utifrån hot och säkerhetskomplex utifrån Buzan et al. samt militär strategi från Wedin. Tabell 4 visar kopplingen och kedjan mellan studiens syfte, studiens frågeställningar, operationaliserade frågeställningar och teoretisk referens. Avsikten med en tydlig redovisning är att öka studiens validitet (Esaiasson et al., 2017:57).

Den första delen i studiens syfte om hur Sveriges försvars- och säkerhetspolitiska hot förändrats mellan 2004–2020 besvaras genom studiens frågeställning; *”På vilket sätt har Sveriges försvars- och säkerhetspolitiska hotbilder i försvarsbesluten mellan 2004–2020 förändrats utifrån Buzans, Waevers och de Wildes säkerhetiseringsteori (1998)?”*. Studiens frågeställning besvaras genom att säkerhetiseringsteorin är nedbruten i fyra operationaliserade huvudfrågor. Dessa är i sin tur nedbrutna till operationaliserade följdfrågeställningar. Referens till varifrån den teoretiska kopplingen hämtas i studien finns i den högra kolumnen. Buzan et al. menar att säkerhetsproblemet som ska vara i fokus som kan påverka flera av sektorerna och operationaliseringen utgår därför från den frågeställningen (Buzan et al., 1998:168–169). Säkerhetsberoendet i ett säkerhetskomplex kommer i huvudsak från en gemensam respons på ett gemensamt

hot grundat i systematiska påtryckningar och har operationaliserats utifrån hur Buzan et al. ser på säkerhetskomplex. (Buzan et al., 1998:199).

Den andra delen i studiens syfte om hur militär makt avses användas för att möta dessa förändringar besvaras genom studiens frågeställning; ”På vilket sätt har Sveriges syn på användandet av militärt maktmedel i försvarsbesluten mellan 2004–2020 förändrats för att möta dessa hotbilder utifrån Wedins teori (2009) om militär strategi?”. Wedin menar att en fullständig strategi omfattar statens alla relevanta handlingar och aktiviteter för att uppnå politiska mål och den fullständiga strategin består av flera underordnade strategier där den militära strategin ingår (Wedin, 2009:21). Operationaliseringen utgår därför från Wedins perspektiv att militär strategi är en del av handlingarna och aktiviteterna för att nå politiska mål utifrån uppfattade hot. Studiens frågeställning besvaras genom att Wedins teori om militärstrategi är operationaliserad i en huvudfråga. Denna är i sin tur nedbrutna till operationaliserade följdfrågeställningar. Referens till varifrån den teoretiska kopplingen hämtas i studien finns i tabellens högra kolumn.

Det empiriska källmaterialet granskas källkritiskt i kronologisk ordning till dess att mättnad är uppnådd i materialet (Hjerm, Lindgren & Nilsson, 2014:36). Detta sker utifrån operationaliserade huvud- och följdfrågeställningarna som bildar en teoretisk lins på materialet.

Tabell 4: Egentillverkad tabell över studiens operationalisering.

Del av studiens syfte.	Studiens frågeställning.	Operationalisering huvudfråga.	Operationalisering följdfråga.	Referens i studiens teori
Syftet är att studera hur Sveriges försvars- och säkerhetspolitiska hot förändrats mellan 2004–2020 och hur militär makt avses användas för att möta dessa förändringar.	<i>På vilket sätt har Sveriges försvars- och säkerhetspolitiska hotbilder i försvarsbesluten mellan 2004–2020 förändrats utifrån Buzans, Waevers och de Wildes säkerhetsiseringsteori (1998)?</i>	Vilket säkerhetsproblem/ hot redovisas?		<p>3.2.1 Sektorer Buzan et al., 1998: 50ss, 71ss, 98–99, 103, 116, 119–120, 142, 145, 154, 168–169; Sheehan, 2005:69, 84–85; Dunn Caveltly, 2019:411–412, 422; Persuad, 2019:145, 148, 150; Naruzzaman, 2006:290; Förenta nationerna 2005; Bellamy & McLoughlin, 2019:342–343.</p> <p>3.2.3 Hot Buzan et al., 1998: 22–23, 57–59, 74, 79ss, 85, 100, 102, 105, 119, 124–125, 141–142, 150, 154; Sheehan, 2005:92–93, 102; Dunn Caveltly, 2019:411–412, 422; Persuad, 2019:145, 148, 150;</p>

				Naruzzaman, 2006:290; Bellamy & McLoughlin, 2019:342–343.
-II-	-II-		Vilken/vilka sektorer berörs?	<p>3.2.1 Sektorer Buzan et al., 1998: 50ss, 71ss, 98–99, 103, 116, 119–120, 142, 145, 154, 168–169; Sheehan, 2005:69, 84–85; Dunn Caveltly, 2019:411–412, 422; Persuad, 2019:145, 148, 150; Naruzzaman, 2006:290; Förenta nationerna 2005; Bellamy & McLoughlin, 2019:342–343.</p> <p>3.2.3 Hot Buzan et al., 1998: 22–23, 57–59, 74, 79ss, 85, 100, 102, 105, 119, 124–125, 141–142, 150, 154; Sheehan, 2005:92–93, 102; Dunn Caveltly, 2019:411–412, 422; Persuad, 2019:145, 148, 150; Naruzzaman, 2006:290; Bellamy & McLoughlin, 2019:342–343.</p>
-II-	-II-		Hur formuleras hotet?	3.4 Säkerhetisering Buzan et al., 1998:21ss, 31ss, 29, 141; Aradau, 2004:389; Sheehan, 2005:56; Balzacq, 2005:192.
-II-	-II-		Hur formuleras existentialismen i hotet?	3.4 Säkerhetisering Buzan et al., 1998:21ss, 31ss, 29, 141; Aradau, 2004:389; Sheehan, 2005:56; Balzacq, 2005:192.
-II-	-II-		Vilket referensobjekt åsyftas och hur formuleras digniteten?	3.2.2 Referensobjekt Buzan et al., 1998: 22–23, 36–37, 49, 53–54, 75, 100, 102, 123–124, 141, 144–145, 148; Sheehan, 2005:81; Dunn Caveltly, 2019:413, 420; Persuad, 2019:145; Naruzzaman, 2006:291.
-II-	-II-		Hur formuleras referensobjektets karaktär?	3.2.2 Referensobjekt Buzan et al., 1998: 22–23, 36–37, 49, 53–54,

				75, 100, 102, 123–124, 141, 144–145, 148; Sheehan, 2005:81; Dunn Caverty, 2019:413, 420; Persuad, 2019:145; Naruzzaman, 2006:291. 3.4 Säkerhetisering Buzan et al., 1998:21ss, 31ss, 29, 141; Aradau, 2004:389; Sheehan, 2005:56; Balzacq, 2005:192.
-II-	-II-		Vilken nivå formuleras referensobjektet tillhöra? (Individ, grupper?) (socialt konstruerade stater, civilisationer) (systemnivån ex. mänskligheten)	3.2.2 Referensobjekt Buzan et al., 1998: 22–23, 36–37, 49, 53–54, 75, 100, 102, 123–124, 141, 144–145, 148; Sheehan, 2005:81; Dunn Caverty, 2019:413, 420; Persuad, 2019:145; Naruzzaman, 2006:291.
-II-	-II-		Vem är säkerhetiseringsaktören?	3.2.4 Säkerhetiseringsaktör Buzan et al., 1998:36, 40, 55–56, 77, 79, 92, 100, 102, 123–124, 149, 190.
-II-	-II-	Hur formuleras säkerhetiseringen av hot?		3.4 Säkerhetisering Buzan et al., 1998:21ss, 31ss, 29, 141; Aradau, 2004:389; Sheehan, 2005:56; Balzacq, 2005:192.
-II-	-II-		Hur formuleras politiseringen?	3.4 Säkerhetisering Buzan et al., 1998:21ss, 31ss, 29, 141; Aradau, 2004:389; Sheehan, 2005:56; Balzacq, 2005:192.
-II-	-II-	Vilka hot har avsäkerhetiserats?		3.4 Säkerhetisering Buzan et al., 1998:21ss, 31ss, 29, 141; Aradau, 2004:389; Sheehan, 2005:56; Balzacq, 2005:192.
-II-	-II-		Hur formuleras avsäkerhetiseringen av hot?	3.4 Säkerhetisering Buzan et al., 1998:21ss, 31ss, 29, 141; Aradau, 2004:389; Sheehan, 2005:56; Balzacq, 2005:192.
-II-	-II-	Vilka säkerhetskomplex framställs?		3.3 Säkerhetskomplex Buzan et al., 1998: 10–12, 14, 16–17, 43, 195,

				199, 201; Sheehan 2005:22.
-II-	-II-		Hur formuleras säkerhetskomplexen?	3.3 Säkerhetskomplex Buzan et al., 1998: 10–12, 14, 16–17, 43, 195, 199, 201; Sheehan 2005:22.
-II-	-II-		Vilka sektorer sammanlänkas i säkerhetskomplexen och hur formuleras dem?	3.3 Säkerhetskomplex Buzan et al., 1998: 10–12, 14, 16–17, 43, 195, 199, 201; Sheehan 2005:22.
Syftet är att studera hur Sveriges försvars- och säkerhetspolitiska hot förändrats mellan 2004–2020 och hur militär makt avses användas för att möta dessa förändringar.	<i>På vilket sätt har Sveriges syn på användandet av militärt maktmedel i försvarsbesluten mellan 2004–2020 förändrats för att möta dessa hotbilder utifrån Wedins teori (2009) om militär strategi?</i>	Vilken militär strategi formuleras?		3.5 Militär strategi Wedin, 2009:19, 21–22, 44, 48; Westberg, 2018:214; Riksrevisionen, 2014:40.
-II-	-II-		Till vilka säkerhetsproblem/hot riktas den militära strategin?	3.5 Militär strategi Wedin, 2009:19, 21–22, 44, 48; Westberg, 2018:214; Riksrevisionen, 2014:40. 3.2.1 Sektorer Buzan et al., 1998: 50ss, 71ss, 98–99, 103, 116, 119–120, 142, 145, 154, 168–169; Sheehan, 2005:69, 84–85; Dunn Caveltly, 2019:411–412, 422; Persuad, 2019:145, 148, 150; Naruzzaman, 2006:290; Förenta nationerna 2005; Bellamy & McLoughlin, 2019:342–343. 3.2.3 Hot Buzan et al., 1998: 22–23, 57–59, 74, 79ss, 85, 100, 102, 105, 119, 124–125, 141–142, 150, 154; Sheehan, 2005:92–93, 102; Dunn Caveltly, 2019:411–412, 422; Persuad, 2019:145, 148, 150; Naruzzaman, 2006:290; Bellamy & McLoughlin, 2019:342–343.

-II-	-II-		Hur formuleras militär strategi?	<p>3.5 Militär strategi Wedin, 2009:19, 21–22, 44, 48; Westberg, 2018:214; Riksrevisionen, 2014:40.</p> <p>3.4 Säkerhetisering Buzan et al., 1998:21ss, 31ss, 29, 141; Aradau, 2004:389; Sheehan, 2005:56; Balzacq, 2005:192.</p>
-II-	-II-		Hur formuleras operationella strategier?	<p>3.5 Militär strategi Wedin, 2009:19, 21–22, 44, 48; Westberg, 2018:214; Riksrevisionen, 2014:40.</p> <p>3.4 Säkerhetisering Buzan et al., 1998:21ss, 31ss, 29, 141; Aradau, 2004:389; Sheehan, 2005:56; Balzacq, 2005:192.</p>

4.5 Forskningsetik

För att säkerställa god forskningsetik har Denscombes checklista följts och studien tar ett personligt forskningsansvar och redovisar tydligt källor, hänvisningar och metoder för att studien inte ska uppfattas som felaktigt påverkad av författaren. Studien genomförs ärligt utan att manipulativt eller på ett partiskt sätt studera empirin eller analysera data. Insamlingen har skett endast genom officiell och för allmänheten tillgänglig plats på Sveriges riksdags hemsida. (Denscombe, 2017:340, 356–357; Vetenskapsrådet, 2017:25). Operationaliseringen beskriver studiens röda tråd och kedjan mellan syfte, frågeställningar och teoretisk grund.

5. Analys och jämförelse

I det här kapitlet redovisas analys och jämförelse mellan försvarsbesluten. Analysen redovisas utifrån operationaliseringens kategorisering om *hot, militär strategi och säkerhetskomplex*.

Inledningsvis analyseras hot och därefter militär strategi som är direkt kopplade till studiens frågeställning. Slutligen analyseras säkerhetskomplex och förändring i den strategiska kontexten där hoten framträder för att få ett holistiskt perspektiv. Analyserna avslutas var för sig med en jämförelse av försvarsbesluten sinsemellan. Resultatet av studien och diskussion kring dess innebörd återfinns i kapitel 6. Tabeller över årsvisa sammanställningar av hot återfinns i bilaga 1 i slutet av studien.

För att summera analyserna kvarstår väpnat angrepp som Sveriges enda existentiella hot över studerad tidsperiod och militär strategi skiftar från expeditionärt och internationellt fokus till fokus på försvaret av Sverige. Detta sker i en säkerhetspolitisk kontext där EU till del ersätts eller åtminstone kompletteras, av samarbeten med andra länder där svensk-finska samarbetet är ett nyetablerat säkerhetskomplex i Östersjöregionen.

5.1 Försvars- och säkerhetspolitiska hot

Säkerhet enligt Buzan et al. handlar om överlevnad och innefattar ett problem som presenterar existentiellt hot mot ett referensobjekt (Buzan et al., 1998:21). Säkerhetisering av en fråga består av ett spektrum från att en fråga är icke-politiserad och saknas på politisk dagordning eller inom allmän debatt, till att vara politiserad genom att den skapar politisk debatt, kräver politiska beslut och att resurser avsätts för att hantera frågan eller säkerhetiserad efter att ha uppfattats som existentiellt hot och akuta åtgärder vidtas eller medel används som vanligtvis inte används. Säkerhetiseringen av en fråga handlar inte nödvändigtvis om att hotet existerar utan att frågan presenteras av en aktör som ett hot (Buzan et al., 1998:23–24).

Väpnat angrepp

2004 är väpnat angrepp ett hot som är säkerhetiserat eftersom det i sin natur fortsatt bibehåller status som existentiellt hot mot referensobjektet staten och Sverige bibehåller en förmåga att kunna möta ett väpnat angrepp eller *”ett militärt hot mot Sveriges frihet och självständighet”*. Hotet om väpnat angrepp från en annan stat är det allvarligaste hotet men ses däremot som *”osannolikt under överskådlig tid (minst en tioårsperiod)”* eftersom Östersjöområdet upplevs

som en stabil och lugn region som kännetecknas av en ökad integration och positiv och dynamisk utveckling. Flera av Östersjöländerna har beviljats medlemskap i Nato och Ryssland har utvecklat sina mellanstatliga relationer. Säkerhetspolitiska spänningar har minskat i Sveriges närområde och Sveriges säkerhetspolitiska läge är därmed förbättrat (Buzan et al., 1998:21, 29; UFB04:10, 46–47; Rprop04:13; FB04:16, 32, 178). Men en viss misstänksamhet kvarstår mot Rysslands positiva utveckling där *”säkerhetsorganens ökade inflytande och de senaste årens ökade kontroll över medierna samt försök att styra regionala val”* och *”Moskvas allt starkare kontroll över regionerna”* ger anledning till viss oro över transformationen till rysk demokrati (UFB04:48–49).

2009 är väpnat angrepp fortsatt existentiellt och säkerhetiserat eftersom *”regionala väpnade konflikter och dess spridningseffekter kommer även fortsättningsvis att utgöra ett hot mot vår egen säkerhet”* och *”på längre sikt kan militära angreppshot likväl aldrig uteslutas”*. Georgienkrisen 2008 medgav olika uppfattningar om utfallet. Dels bedömdes att en sänkt tröskel för användning av ryskt militärt våld i närområdet inte utgör ett hot mot EU-länder eller Nato-medlemmar. Rysk upplevd hotbild bedöms inte utgå från länder i svenskt närområde. Östersjöområdet präglas därför av fortsatt samarbete, dialog och stabilitet på grund av gemensamma miljö- och ekonomiska intressen. Å andra sidan formuleras en oro över det snabba händelseförloppet, den ryska militära rörligheten och tillgängligheten på militära förmågor. Sveriges säkerhet är starkt sammankopplad med vår osäkra omvärldsutveckling. Oavsett synvinkel bedöms ändå *”ett enskilt militärt väpnat angrepp direkt mot Sverige är fortsatt osannolikt under överskådlig tid”*. Däremot kan incidenter eller kriser involverande militära maktmedel fortfarande uppstå *”och på längre sikt kan militära angreppshot likväl aldrig uteslutas”* (Buzan et al., 1998:21, 29; Rprop09:24, 26, 28–29; FB04:16, 20).

2015 är väpnat angrepp fortsatt säkerhetiserat och starkt präglad av den *”ryska aggressionen mot Ukraina och den olagliga annekteringen av Krim”* vilket ses från Sverige som *”ett brott mot folkrätten samt bi- och multilaterala åtaganden”* och utgör *”den största utmaningen mot den europeiska säkerhetsordningen sedan den etablerades för ett kvarts sekel sedan”* (Rprop15:1, 22). *”Den ryska ledningen har visat att den är beredd att använda den militära förmågan för att uppnå sina politiska mål”* och den säkerhetspolitiska situationen i Östersjöregionen har efter det försämrats vilket även ställer andra krav på Sveriges militär vilket innebär att *”ytterst ska försvaret kunna möta ett väpnat angrepp”* (Rprop15:1, 22). Förutom aggressionen mot Ukraina adderas den försämrade säkerhetsutvecklingen med ryska påverkansoperat-

ioner, ökad underrättelseverksamhet och militära övningar i Östersjön inkluderande kränkningar av territoriell integritet. Kränkningen av svenskt territorialvatten av undervattensförmåga i oktober 2014 föranledde en svensk marin underrättelseoperation som ökar spänningen i området (Rprop15:23). De ryska framskjutna militära arbetssättet i Sveriges närområde framträder som *”ett verktyg för att påverka den politiska situationen i sin närmiljö även i fredstid”* vilket gör *”den säkerhetspolitiska utvecklingen än mer svårförutsägbar än tidigare”* (Rprop15:28, 29). Svensk oro för rysk militär förmåga i regionen är tydlig och hur en väpnad konflikt skulle kunna utspela sig beskrivs detaljerat i scenarion där särskilt viktiga strategiska områden pekats ut såsom *”Stockholmsområdet, Gotland, Östersjöinloppen och Nordkalotten”* (Rprop15:46). Det enskilda väpnade angreppet mot Sverige ses däremot som osannolikt, utan sker i så fall inom ramen för en regional konflikt med en blandning av metoder, geografiska avstånd och medel (Rprop15:47, 55).

2020 är väpnat angrepp säkerhetiserat och kan *”...inte uteslutas. Det kan inte heller uteslutas att militära maktmedel eller hot om sådana kan komma att användas mot Sverige”* (Rprop20:26, 84). Hotet grundar sig i att *”den ryska aggressionen i Georgien och Ukraina visar att Ryssland bryter mot den europeiska säkerhetsordningen och att Ryssland är berett att använda militära medel för att nå politiska mål”* (Rprop20:32–33). I Östersjöregionen utmanar ryska intressen tydligt USA:s och övriga europeiska länders intressen och det säkerhetspolitiska läget försämras efter hand. Ryskt agerande lyfts fram som orsaken till försämringen med exempel som strategiska militära övningar, *”avlysningar av internationella sjö- och luftterritorier för provverksamhet och skjutövningar”*, *”aggressiva och provocerande anflygningar mot andra staters örlogsfartyg och militära flygplan, samt mot militära anläggningar och installationer i närområdet”* samt en större militär närvaro i regionen (Rprop20:33–34). Särskilt oroande är den ryska militära förmågeutvecklingen som stärkts från *”att kunna hantera ett lokalt krig till att kunna inleda ett regionalt krig”* och *”Ryssland kan komma att använda militärt våld på andra platser och i större skala än vad som hittills skett. Det kan inte uteslutas att detta också kan komma att ske mot medlemmar av EU och Nato eller andra länder”* (Rprop20:37–38). Särskilt strategiskt viktiga svenska områden för försvaret av Sverige pekats även ut (Rprop20:60–61).

Andra hot

2004 formuleras nya framtida hot i termer av en bredare hotbild som innebär komplexare, mindre synliga, diversifierade och mer svårförutsägbara hot (Rprop04:12, 14; UFB04:41).

Dessa hot räknas som politiserade eftersom de förts upp på politisk dagordning utan att säkerhetsiseringsutspel formuleras. Även om Försvarsmaktens resurser är ”*relevanta i en bred hotbild*” formuleras inga akuta åtgärder och inga medel används mot hoten som vanligtvis inte används, även om Försvarsmakten kan stötta brottsbekämpande myndigheter vid exempelvis terrorism ”*i form av bl.a. underrättelse- och säkerhetstjänst, NBC-resurser och logistik*” (Buzan et al., 1998:23–24; Rprop04:36; FB04:23).

Regionala konflikter, miljöhot, bristande vatten- och energiförsörjning, narkotikarelaterad transnationell brottslighet, terrorism, svält och epidemiska sjukdomar nämns kortfattat utan vidare beskrivning som hot ingående i den bredare hotbilden (FB04:243; Rprop04:21; UFB04:43). Massförstörelsevapen och spridning av dessa formuleras som ”*ett av de största hoten mot internationell fred och säkerhet*”. En fortsatt spridning till totalitära stater riskerar att vapnen vidareförs till terrorister och utveckling av staters missilförsvar riskerar ingångna avtal och överenskommelser (FB04:243; UFB04:41–42). Epidemiska sjukdomar likt hiv/aids riskerar att få säkerhetspolitiska konsekvenser vid en ”*fortsatt okontrollerad spridning*” och HIV-epidemin påverkar Sveriges närområde där ”*epidemin fortgår i en närmast helt okontrollerad takt*” i Ukraina, Lettland, Estland och Ryssland (UFB04:43).

Människohandel, organiserad brottslighet, miljöhot och illegal migration räknas som politiserade hot eftersom de endast kräver politiska beslut och att resurser avsätts för att hantera frågan gemensamt med de Baltiska staterna (Rprop04:18; Buzan et al., 1998:23–24).

Informationsoperationer genom ”*elektronisk krigföring, psykologiska operationer (PSYOPS), vilseledning och fysisk bekämpning*” kan ske ”*i såväl fred, kris som krig men även i internationella insatser*” och påverkar ”*samhällets totala motståndsförmåga*”. Försvarsmakten uppdras i försvarsbeslut 2004 att öka sin förmåga att möta informationsoperationer men det räcker inte för att formulera och kvalificera denna hotbild som säkerhetsiserad utan förefaller endast politiserad eftersom ingen säkerhetsiseringsaktör påvisat det som existentiellt hot (FB04:92; Buzan et al., 1998:23–24).

2009 formuleras nya hot som komplexa, gränslösa och föränderliga. Nya hot ”*är svåra att förutse och kan uppstå plötsligt, medan andra successivt växer fram*” (Rprop09:11, 28). Sambandet mellan internationell och nationell säkerhet kommer i framtiden kräva en bibehållen ”*öppenhet för vad som kan komma att bli hot, och försöka förbereda sig på det oväntade genom samarbete och åtgärder nationellt och internationellt*” (Rprop09:15; FB09:27). Flera hot mot Sveriges säkerhet nämns kortfattat utan vidare beskrivning som hot ingående i den bredare hot-

bilden såsom pandemier, ekonomisk kris och miljökatastrofer. Hot mot mänsklig säkerhet formuleras klimatförändringar och ett av de allvarligaste hoten mot världens säkerhet innebär användning och spridning av massförstörelsevapen (Rprop09:28, 40). Enligt EU innefattar säkerhetspolitiska hot även ”*asymmetriska hot, massförstörelsevapen, terrorism och sönderfallande stater*” (Rprop09:20). Terrorism i stor skala är ett hot mot svensk säkerhet ”*oavsett var attacken inträffar*” (Rprop09:28). Något mer utvecklat är formuleringen av Informationsteknologiangrepp (IT-angrepp) beskrivet som ”*omfattande IT-angrepp som riktas mot det svenska samhället och som riskerar att medföra allvarligare systemkollaps utgör också ett allvarligt hot*” (Rprop:28, 37). Arktis beskrivs mer utförligt utifrån att klimatförändringarna medför konsekvenser för Arktis utveckling. Smältande isar möjliggör ”*energi- och mineralutvinning och sjötransporter i norr. Denna utveckling medför också att Barentsregionen och Arktis - och därmed också Nordeuropa - får en ökande strategisk betydelse*”. Detta påverkar och påskyndar frågor kring jurisdiktion över naturtillgångsrika områden. ”*Behovet av att förstärka övervakningen i Arktis och att förbättra förmågan att hävda sin självständighet och skydda det egna territoriet mot otillbörligt intrång har ökat*” och Kolahalvön inrymmer dessutom ryska kärnvapen vilket medför att regionens betydelse även ökar för Ryssland (Rprop09:27). De nya hoten räknas som politiserade eftersom de förts upp på politisk dagordning och inom politisk debatt eftersom de inte presenterar ett existentiellt hot mot Sverige (Buzan et al., 1998:23–24).

2015 formuleras övriga hot huvudsakligen i samband med väpnat angrepp och tolkas som metoder in en större konfliktsituation. Påverkansoperationer som Sverige utsätts för riktas ”*mot vår handlingsfrihet och oberoende och kan därmed innebära att vår suveränitet utmanas*” och möjliggörs av ny teknik och nya metoder samt digitaliseringen av det svenska samhället. Terrorismen antas öka i omfattning till att även inbegripa ”*angrepp mot samhällsviktiga funktioner*” (Rprop15:40–41). Hybridattackerna ”*skulle kunna utgöra andra medel att nå strategiska mål och utöka den egna handlingsfriheten*” för motståndaren och beskrivs i mer utförligt scenario inbegripande ”*utökad underrättelse-verksamhet, cyberattacker och informationsoperationer*” och ”*olika former av öppna och dolda påtryckningar*” med flera maktmedel (Rprop15:45). Svenska staten genomför ett säkerhetsiseringsutspel för påverkansoperationer och hybridattacker, eftersom de ingår i den nya ryska krigsföringen som syftar till att omkullkasta svensk suveränitet (Buzan et al., 1998:25, 31).

Arktis påverkas också av rysk ökad militarisering och kinesiskt handelsintresse. Ny rysk infrastruktur och nya förband utvecklas för regionens ändamål och även ryska militära övningar i regionen, inklusive luftlandsättning, har markant ökat. Ryssland har vidare öppet deklarerat

”sina militära intentioner i Arktis och nyligen stärktes övervakningsförmågan i området i syfte att kunna följa alla rörelser till sjöss och i luften”. Kina ökar också sin närvaro i regionen *”i den mån nordostpassagen skulle utvecklas till en alternativ route för den civila sjöfarten”* (Rprop15:32).

2020 utgör en mångfacetterad hotbild en bredare hotbild innefattandes antagonistiska angrepp och åtgärder som sker mot Sveriges politik och civila samhället. Dessa hot är inte lika grundligt formulerade som väpnat angrepp utan beskrivs i mer övergripande ordalag. Det gör dem politiserade i stället för säkerhetiserade. Det säkerhetspolitiska läget affekteras av *”hybridhot, cyberattacker och gränsöverskridande terrorism samt klimatförändringarnas effekter på fred och säkerhet”* (Rprop20:62, 69). Säkerhetiseringsutspelet är pågående för påverkansoperationer och hybridattacker vilka syftar till att omkullkasta svensk suveränitet (Buzan et al., 1998:25, 31).

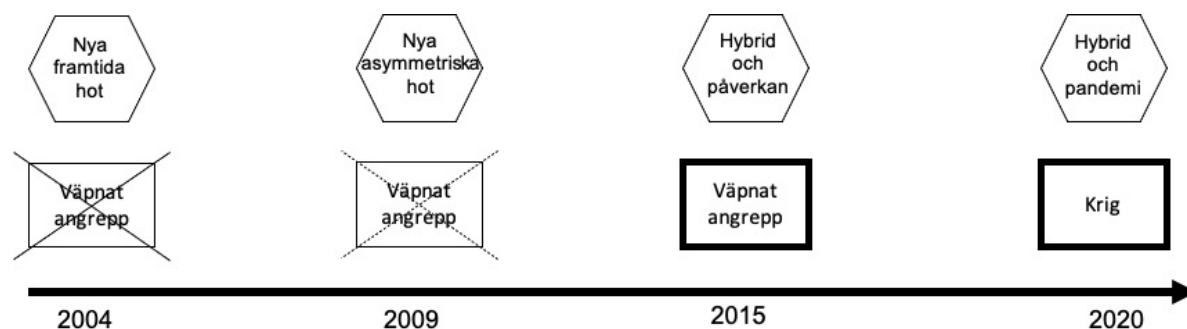
Terrorism ses som ett fortsatt hot mot Sverige där *”islamistisk motiverad terrorism”* särskilt pekas ut (Rprop20:66). Klimatförändringar formuleras som att störning *”i samhällsviktiga verksamheter och påverkan på människors liv och hälsa påverkar klimatförändringarna relationer inom och mellan stater och kan därmed få säkerhetspolitiska konsekvenser”* (Rprop20:31). Covid-19-pandemin påverkar den politiska diskussionen kring EU:s gränsöverskridande krishanteringsförmåga och pandemin har även skapat ekonomisk nedgång med globala proportioner. I kölvattnet av pandemin sker även *”omfattande desinformationsinsatser och påverkanskampanjer”* (Rprop20:39–40). De ryska *”systematiska spridning av desinformation och påverkanskampanjer utgör en del av den ryska doktrinutvecklingen”* inom hybridhot och ickelinjär krigföring vilka ingår i en kombination av maktmedel som kan användas mot Sverige i händelse av *”säkerhetspolitisk kris, konflikt eller krig i närområdet”*. Hybrida hot *”riktas mot Sverige redan i dag”* där huvudsakligen civila samhället är måltavlan i syfte att *”underminera den svenska försvarsförmågan”* (Rprop20:61, 137).

Cyberhotet är ständigt närvarande på grund av kontinuerliga *”intrångsförsök mot internetanslutna system”*. Sårbarheterna är många i det öppna svenska digitala samhället och *”elektroniska kommunikationer, sjö- och luftfart till elnät, industriella styrsystem och i det finansiella systemet”* pekas särskilt ut. Ett cyberangrepp *”kan få lika stora konsekvenser för samhällsviktiga funktioner och kritiska it-system som ett konventionellt väpnat angrepp”* och kan därmed komplettera övriga maktmedel vid en antagonists angrepp. Denna typ av angrepp *”kan hota en stats handlingsfrihet och ytterst dess suveränitet”* (Rprop20:63).

Arktis blir alltmer tillgängligt för utvinning av naturtillgångar och sjöfart vilket ökar det globala intresset och säkerhetspolitiska läget i regionen ”*präglas av instabilitet och svårförutsägbarhet*” (Rprop20:38). De nordiska länderna inräknas i de Arktiska staterna vilket gör att en konflikt i regionen kommer beröra flera länder samtidigt. Området är även särskilt intressant för ”*Natos förstärkningstransporter över Nordatlanten i händelse av en konflikt i Europa*” (Rprop20:39, 67). Militär närvaro från flera länder ökar över tiden och Sverige avser därför ”*stärka Sveriges militära förmåga att verka i de norra delarna av Sverige och angränsande områden*” (Rprop20:67).

5.1.1 Jämförelse av hot

Figur 1: Egentillverkad figur över hot.

2004 formulerades väpnat hot som otänkbart utifrån positiv regional utveckling med undantag för utvecklingen av rysk demokrati. Psykologiska operationer beskrivs politiserande som ett kommande hot. I stället låg fokus på andra säkerhetspolitiska hotbilder som beskrivna som nya och framtida. De nya politiserade hoten är inte direkt existentiella för Sveriges suveränitet men uppstår som säkerhetspolitiska hot ifall blicken vänds ut från Sverige mot den globala säkerhetspolitiska spelplanen.

2009 var väpnat angrepp som hot mot Sverige till viss del färgat av Georgienkrisen 2008 där oro fanns för det snabba händelseförloppet, men att Ryssland skulle militärt påverka ett EU-land fanns ingen risk för. De nya hoten har inte direkt förändrats jämfört med 2004 förutom tilläggen om oförutsägbarhet och komplexitet. Eftersom fokus 2009 var mer europeiskt och globalt med flera internationella insatser uppstår snabbt nya säkerhetspolitiska hot där Sverige engagerar sig säkerhetspolitiskt. Det gör dem mer oförutsägbara. Arktis politiserar genom klimatförändringar vilket möjliggör utvinning av naturresurser och sjöfart och säkerhetspolitiska hot framstår genom hävdande av jurisdiktion och territorium.

2015 upplevs väpnad angrepp som det dominerande hotet följt av hybrida hot som kan ske i anslutning till eller i samband med ett väpnat angrepp. Ryska aggressionen mot Ukraina 2014 och kränkningen av svenskt territorialvatten 2014 aktualiserar denna hotbild. Scenariobeskrivningar redogör för hur ett sådant angrepp skulle kunna se ut och de hybrida hoten med påverkansoperationer framställs som utmanande för vårt demokratiska svenska samhälle och suveränitet. Arktis politiseras starkt efter rysk förmågeuppbyggnad i regionen inklusive luftland-sättningar.

2020 sker en större förändring i hur hotet säkerhetiseras. Innehållet i hotbilden är i stort sett detsamma som 2015 men de ryska ökade aktionerna som stärker säkerhetiseringen är fler än 2015 och direkt knutna till svenskt territorium. Särskilt oroväckande är att den ryska militära förmågeutvecklingen nu är på en nivå att den kan inleda och genomföra ett regionalt krig. De hybrida hoten är sammanlänkade med rysk förmågeutveckling och ryska initiativ till påverkansoperationer mot svensk försvarsvilja. Pågående pandemin Covid-19 och cyberhotet är utmaningar Sverige dagligen handskas med. Arktis politiseras genom vikten av en öppen och opåverkad möjlighet till sjötransport av Natos förstärkningar till Europa i händelse av militär konflikt där.

5.2 Militär strategi

Den fullständiga strategin för att nå politiska mål består av flera underordnade strategier där den militära strategin består av två delar: operationell strategi och resursstrategi. Den allmänna militära strategin är därmed dynamisk där operationerna avhängs på resurser i tid och rum (Wedin, 2009:21) Enligt Wedin har operationell strategi två delar, det reella utnyttjandet av militärt maktmedel genom insatser samt virtuellt utnyttjande vilket omfattar åtgärder på motståndarens vilja genom exempelvis psykologisk påverkan (Wedin, 2009:21–22). Operationell strategi innebär förberedelser och genomförandet av åtgärder med de tillgängliga militära resurserna (Wedin, 2009:44).

2004 formuleras militär strategi som en delning mellan nationellt försvar och en ökning av internationella uppgifter för att ”*bidra till internationell fred*”. Motivet till en kvantitativ och kvalitativ utökning av internationellt samarbete och gemensam militär kris- och konflikthantering är att det stärker ”*internationell fred och säkerhet för Sverige, EU och vår omvärld*” och

ett välutvecklat internationellt *”samarbete är centralt för den svenska säkerhetspolitiken”*. Försvarsmakten ses som en viktig resurs inom Sveriges säkerhets- och utrikespolitik eftersom *”Sveriges internationella insatser bidrar till att främja internationell fred och säkerhet, och stärker därmed vår egen säkerhet”*. Därför formuleras det militära maktmedlet till att både kunna upprätthålla *”grundläggande försvarsförmåga och kompetens samt kraven på att hävda vår territoriella integritet och bidra till internationell fred och säkerhet”*. Den militära strategin balanseras därmed mellan det existentiella hotet om väpnat angrepp och de nya framtida politiserade hoten (Rprop04:12, 34–35; UFB04:10, 12, 16; FB04:18).

2004 formuleras operationell strategi genom dels breddning av maktmedlets användningsområde och miljöer samt en ökad krishanteringsförmåga. Maktmedlet anses kunna användas i hela konfliktskalan mellan fred och krig samt inom hela landet, särskilt i subarktiskt klimat och bebyggelse. Dessutom avser Sverige bidra till en *”insatsgrupp bestående av 1 100 soldater från Sverige samt 150–200 man från Finland respektive Norge”* för gemensam krishantering åt EU eftersom *”Sveriges bidrag till att utveckla EU:s snabbinsatsförmåga ökar svensk säkerhet”* (UFB04:1–2, 33; FB04:39, 48, 52, 57).

2009 bygger militär strategi på solidaritet och ett tillsammansperspektiv genom gemensam krishantering med utgångspunkt i solidaritetsförklaringen (FB09:12, 94). Operationsområdet för svensk militär utökas kraftfullt eftersom *”hot mot Sveriges säkerhet är av sådant slag att de effektivast möts genom insatser utanför Sveriges gränser”* (Rprop09:30, 78). Den militära makten transformeras till ett lättillgängligt verktyg, ett insatsförsvar, för att omedelbart efter beslut kunna användas för politiska mål, tillsammans med samarbetspartners eller ensamma (Rprop09:8, 31, 35). Försvarsmaktens utfallsrum expanderas med förmågor att verka i olika miljöer, konfliktnivåer och geografiska områden, där internationellt samarbete *”lägger grunden för gemensam säkerhet”*. Regional säkerhet stärks genom gemensam bild över säkerhetsläget och *”säkerheten ska försvaras med militära och icke-militära medel”* (Rprop09:10, 15–16). En ökad omfattning av internationella insatser motiveras med att de *”grundas ytterst på vår vilja att bidra till att kriser och konflikter kan avvärjas eller hejdas så att stabila och varaktiga lösningar kan nås där demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter kan garanteras”* (Rprop09:35). Försvarsmakten bibehåller samtidigt visst nationellt fokus för att *”säkerställa de suveräna rättigheter Sverige, enligt internationell rätt, åtnjuter i den ekonomiska zonen och på kontinentalsockeln”* (Rprop09:36, 39).

2009 utgår operationell strategi från förband med hög tillgänglighet för att *”värna Sverige och närområdet samt för insatser utanför närområdet”* inom vilken *”Försvarsmakten måste*

genomsyras av ett förhållningssätt där insatser, nationellt och internationellt, ses som normalverksamhet” (Rprop09:10, 51). Samtidigt uppfattar Sverige ett ökat behov av skydd mot IT-attacker samt att merutnyttja Försvarmaktens resurser och förmågor vid *”terroristattacker, kriser och katastrofer i samhället*” (Rprop09:40).

2015 formuleras militär strategi genom en transformation *”från ett insatsförsvaret till ett försvar som tydligare inriktas mot den nationella försvarsdimensionen”* och *”ytterst ska försvaret med sina resurser kunna möta ett väpnat angrepp”*. Anledningen är det försämrade säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde varpå en svensk militär förmågehöjning är viktig för *”den samlade militärstrategiska bilden i Östersjön”* (Rprop15:9, 46, 50; FB15:11). Den viktigaste åtgärden som formuleras i detta försvarsbeslut är att *”öka den operativa förmågan i krigsförbanden och att säkerställa den samlade förmågan i totalförsvaret”*. Planeringen för totalt försvar återupptas och *”totalförsvaret är den verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig”* (Rprop15:2, 7, 51, 63). Sveriges maktmedel ska *”utgöra en tröskel för den som skulle vilja angripa Sverige eller använda militära maktmedel för att utöva påtryckningar mot Sverige”* (Rprop15:8, 47–48). Samtidigt anses att *”hot mot freden och vår säkerhet avvärjs bäst i gemenskap och samverkan med andra länder”* och det svenska försvaret bygger på solidaritet inom EU och samarbetet med Nato uppfattas även som förmågehöjande (Rprop15:1, 8, 20–21, 47).

2015 formuleras operationell strategi genom koncentration av militära resurser till Östersjöregionen och särskilt återinsatt *”militär närvaro på Gotland”* vilket anses skapa *”en stabiliserande effekt på den militär-strategiska situationen i Östersjöområdet”* (Rprop15:1, 8–9, 13; FB15:26). I ett led att möta kvalificerad motståndare höjs den militära förmågan kontinuerligt där ubåtsjaktförmågan förstärks liksom *”den flygoperativa förmågan under ombeväpningsfasen från JAS 39 C/D till JAS 39 E”* (Rprop15:13, 53; FB15:16). Vidare aktualiserar det försämrade omvärldsläget *”behovet av ett psykologiskt försvar anpassat efter dagens förhållanden. Psykologiskt försvar syftar fortsatt till att så långt det är möjligt under störda förhållanden, säkerställa ett öppet och demokratiskt samhälle med åsiktsfrihet och fria medier”* (Rprop15:10). Cyberhoten möts genom en förbättrad förmåga att försvara samhällets viktiga funktioner men även att kunna *”genomföra aktiva operationer i cybermiljön”* (Rprop15:11; FB15:50).

2020 formuleras militär strategi som kraftsamling till ett krigsavhållande totalt försvar *”för att kunna möta ett väpnat angrepp mot Sverige, inbegripet krigshandlingar på svenskt territo-*

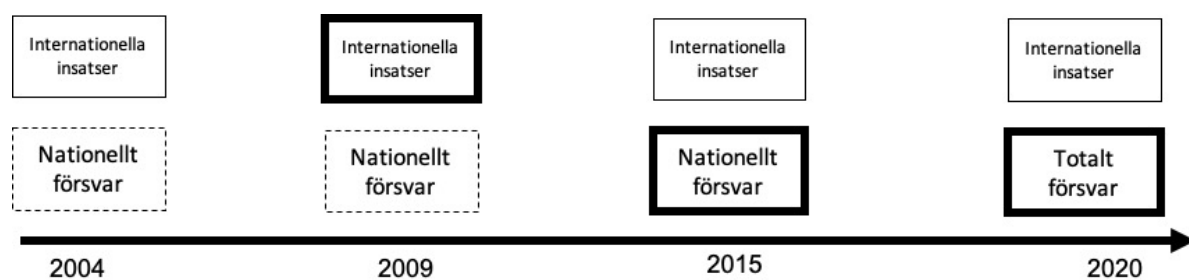
rium” men samtidigt bibehålla konflikthanteringsförmåga med samarbetsländer eftersom internationella insatser ”utgör en del av den solidariska säkerhetspolitiken och stärker Sveriges bi- och multilaterala försvars- och säkerhetspolitiska samarbeten” (Rprop20:26, 27, 78, 84). Det totala försvaret ska verka krigsavhållande men samtidigt kunna hantera en regional säkerhetspolitisk kris under minst ett kvartal innebärandes ”allvarliga störningar i samhällets funktionalitet samt krig under del av denna tid” (Rprop20:27, 68–69, 85, 87). Försvaret av Sverige är även ”den dimensionerande utgångspunkten för samtliga myndigheter med uppgifter i det militära försvaret” (Rprop20:99). Totalförsvaret inbegriper att kunna ta emot stöd från andra länder men även ge stöd till regionala länder även vid en väpnad konflikt (Rprop20:68–69).

Både för internationella uppgifter samt för försvaret av Sverige är militärt samarbete med Nato centralt på grund av deras omfattande förmåga att kunna samordna storskaliga operationer och för svensk militär förmågeutveckling (Rprop20:77–79).

2020 formuleras operationell strategi genom militär förmågeförstärkning för att kunna möta hybrida hot och gråzonsproblematik. Den omfattar signalspaning, ”förmågan att genomföra defensiva och offensiva operationer i cyberdomänen” och etableringen av en ”myndighet för psykologiskt försvar” för att ”utveckla strategiska och moderna psykologiska försvarsförmågor” (Rprop20:138, 151, 152, 155; FB20:27–28).

5.2.1 Jämförelse militär strategi

Figur 2: Egentillverkad figur över militär strategi.

2004 påbörjas en militär strategi mot en kvantitativ och kvalitativ utökning av internationella uppgifter, även i nya miljöer, gemensamt med samarbetspartners eftersom det stärker internationell säkerhet och fred. Samtidigt balanseras denna strategi med bibehållet engagemang i försvaret av Sverige.

2009 är militär strategi format utifrån solidaritetsförklaringen där hot möts bäst på platsen där de uppstår. En transformation genomförs till ett lättillgängligt och gripbart insatsförsvar för att

uppnå säkerhetspolitiska mål utifrån svenska intressen oavsett var i världen det är. Samtidigt balanseras denna strategi med visst bibehållet engagemang i försvaret av Sverige. En förmågehöjning sker även inom cyberområdet.

2015 omdirigeras internationaliseringen till nationellt försvar starkt påverkad av Rysslands aggression mot Ukraina och ett förändrat regionalt säkerhetspolitiskt läge. Totalförsvarsplaneringen återupptas och ska bidra till en tröskeleffekt mot hotfulla agitatorer. Solidariteten inom EU är en fortsatt byggsten i svensk säkerhet tillsammans med Nato. Flera förmågor vidareutvecklas såsom aktiva cyberoperationer, ubåtsjakt och flygoperativ, men även Gotland militariseras igen.

2020 fortsätter utvecklingen av försvaret av hela Sverige vilket förutom solidariteten inom EU bygger på bi- och trilaterala försvarssamarbeten med andra länder. Totalförsvaret ska hålla ut i minst ett kvartal i händelse av krig och hela samhället kommer påverkas. Förmågehöjning sker inom flera områden för att möta hybrida hot och gråzonsproblematik.

5.3 Säkerhetskomplex

Ett säkerhetskomplex är en grupp enheter eller aktörer vars säkerhetsisering och avsäkerhetsisering är så sammanlänkade att det inte går att avgöra eller analysera deras nationella säkerhetsproblem utan att studera dem tillsammans (Buzan et al., 1998:201). Säkerhetsberoendet kommer i huvudsak från en gemensam respons på ett gemensamt hot grundat i systematiska påtryckningar (Buzan et al., 1998:199).

2004 formuleras säkerhetskomplex kring EU, med en stark relation till USA. Samarbete med andra länder för att avvärja hot mot svensk säkerhet betonas i underlaget. Hot mot svensk säkerhet ses under överskådlig framtid som gemensamma med övriga *”EU-länder, och hot mot EU:s gemensamma säkerhet kan också innebära hot mot oss”*. Sveriges EU-medlemskap medför en solidarisk gemenskap där relationen till USA är central för utveckling av europeisk säkerhetspolitik. Detta grundar sig i delade demokratiska värden och en stark transatlantisk länk *”ligger i såväl USA:s som Europas intresse”*. Den europeiska solidariteten stärks ännu mer utifrån ett förslag om nytt EU-fördrag vilket innebär att om *”ett EU-land skulle utsättas för terrorangrepp eller naturkatastrof skall de andra medlemsländerna kunna bistå med humanitärt bistånd, civila räddningsinsatser och om nödvändigt med militära resurser”*. Solidaritetsklausulens uttryck representerar en sammanlänkning av gemensamma säkerhetsproblem som

karaktäriserar ett positivt drivet säkerhetskomplex (Buzan et al., 1998: 10–12, 43; Sheehan, 2005:50; FB04:20, 81; UFB04:37, 45; Rprop04:34–35).

2009 formuleras säkerhetskomplex kring EU, vilken har en särställning inom Sveriges säkerhetspolitik. Det nya EU-fördraget ”(Lissabonfördraget) skulle innebära att medlemsländerna tar ett solidariskt ansvar för Europas säkerhet” där Sverige ratificerat artikel 42:7 samt solidaritetsklausulen artikel 222 (FB09:20, 94). Synen på regional konflikt färgas därför av dessa åtaganden och att ett enskilt land blir utsatt för militär konflikt utan att andra länder dras med ses som osannolikt. EU:s säkerhetsstrategi uttrycker en växande kollektiv säkerhetsuppfattning och ”Sverige kommer inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat medlemsland eller nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas. Sverige bör därför kunna såväl ge som ta emot militärt stöd” (Rprop09:9, 15; FB09:97). Lissabonfördraget och solidaritetsklausulen representerar en sammanlänkning av gemensamma säkerhetsproblem som karaktäriserar ett positivt drivet säkerhetskomplex (Buzan et al., 1998: 10–12).

Ett framväxande säkerhetskomplex beskrivs även mellan de nordiska länderna. Sverige avser öka samarbetet med de nordiska länderna för att gemensamt ”möta nya strategiska hot och utmaningar, säkra energi- och handelsflöden samt hantera incidenter” och förbättra stabiliteten och säkerheten i närområdet (Rprop09:9, 26, 29, 34). Det ses som ett komplement, och inte ett eget annat alternativ, till det europeiska samarbetet och orsaken är delade ”säkerhetspolitiska utgångspunkter och intressen med de nordiska länderna. De nordiska länderna står inför likartade utmaningar” (Rprop09:16, 32). Enligt Buzan et al. kan inte en grupp stater utan anledning kallas för ett säkerhetskomplex. Det måste finnas ett beroendeförhållande över gemensamma säkerhetsproblem som gör att vissa länder kan inkluderas och vissa länder exkluderas. Buzan et al. är tydliga med att Norden inte per se är ett säkerhetskomplex eftersom de redan ingår i det europeiska säkerhetskomplexet (Buzan et al., 1998:14).

Samarbetet med USA och Nato anses vara vitalt för Europas säkerhet och ett fördjupat samarbete ”handlar inte enbart om gemensam säkerhet utan också om delade värderingar, även om skillnader i synsätt föreligger” (Rprop09:16, 22, 32). Samarbetet räknas inte som ett säkerhetskomplex utan enbart som säkerhetspolitik.

2015 formuleras säkerhetskomplex kring EU där den ”svenska unilaterala solidaritetsförklaringen omfattar EU-medlemmar liksom Norge och Island. Sverige kommer inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat EU-medlemsland eller nordiskt land”. Sverige avser ge militärt stöd till annat EU-land vid behov och samtidigt ta emot hjälp

ifall det behövs (Rprop15:21). Medlemsländerna tar solidariskt ansvar för den europeiska säkerheten vilket gör att EU har en särställning inom Sveriges säkerhetspolitik. Det europeiska samarbetet är särskilt viktigt efter Rysslands aggression mot Ukraina och *”en enad principfast och tydlig europeisk utrikespolitik är av central betydelse för att möta utmaningar mot vår säkerhet”* (Rprop15:35, 48). Lissabonfördraget och solidaritetsklausulens representerar en sammanlänkning av gemensamma säkerhetsproblem som karakteriserar ett positivt drivet säkerhetskomplex (Buzan et al., 1998: 10–12).

Norden beskrivs utifrån det fördjupade samarbetet som stärks av *”den säkerhetspolitiska utvecklingen i vårt närområde”*. Samarbetet har formaliserats under 2009 där *”försvarssamarbetes-formatet (Nordic Defence Cooperation – Nordefco) utgör en struktur för samarbetet och omfattar politisk inriktning, förmågeutveckling, personalfrågor, utbildning och övning, insatser samt materiel”*. Detta samarbete är inte ersättning utan komplement till EU och Nato (Rprop15:23). Norden räknas därför inte som ett säkerhetskomplex 2015 eftersom Norden inräknas i det europeiska säkerhetskomplexet.

Ett framväxande säkerhetskomplex beskrivs däremot bestående av Sverige och Finland där samarbetet *”är av särskild betydelse”* (Rprop15:1). Sveriges och Finlands situation är unik eftersom det är de enda länderna som inte är Nato-medlemmar utav Östersjöstaterna och samarbetet *”syftar ytterst till att upprätthålla säkerheten i Östersjöområdet. Genom att skapa en handlingsfrihet att agera gemensamt höjs tröskeln för incidenter och angrepp vilket i sin tur bidrar till en ökad stabilitet”*. Samarbetet omfattar *”planering och förberedelser för hävdandet av respektive lands territoriella integritet och utövande av rätten till självförsvar enligt artikel 51 i FN-stadgan”*. Planeringen i sin tur omfattar förberedelser för ett *”gemensamt användande av civila och militära resurser i olika scenarier”* (Rprop15:8, 24). Här framkommer ett beroendeförhållande över gemensamma säkerhetsproblem som gör att dessa länder kan inkluderas och andra Östersjöländer exkluderas i ett alliansfritt svensk-finskt positivt drivet säkerhetskomplex utifrån gemensam respons på ett gemensamt hot (Buzan et al., 1998: 10–12, 14, 199, 201).

Samarbetet med USA och Nato anses särskilt viktigt för Europas säkerhet och bilaterala samarbeten inom Norden och med USA och Nato är en del av den säkerhetsgarantin (Rprop15:8, 26–28, 35, 38, 44). 2014 undertecknade Nato och Sverige ett samförståndsavtal om värdlandstöd för att kunna ta emot men även ge stöd vid krishantering eller övningar. Avtalet *”skapar förutsättningar för att öka förmågan att ge och ta emot militärt stöd i linje med den solidariska säkerhetspolitiken och förenklar övningssamarbetet”* (Rprop15:37–38). Detta räknas inte som ett säkerhetskomplex utan enbart säkerhetspolitik.

2020 formuleras två säkerhetskomplex bestående av dels EU, dels Sverige-Finland. Övrigt samarbete inom Norden räknas in i EU:s säkerhetskomplex och utöver komplexen redovisas särskilt flera bi- och trilaterala försvars- och säkerhetspolitiska överenskommelser mellan Sverige och andra länder (Rprop20:67).

Det viktigaste säkerhetspolitiska instrumentet för Sverige är EU för att *”upprätthålla ett fredligt, stabilt och förutsägbart närområde, förankrat i europeiska och euroatlantiska strukturer”*. Europas säkerhet byggs genom solidaritetsförklaringen och Lissabonfördraget (Rprop20:27, 55, 68, 70). EU har fördjupat sitt samarbete med Nato och undertecknade 2018 en *”ny gemensam deklARATION med fokus på sju konkreta samarbetsområden inklusive hybridhot och cyberhot”* (Rprop20:56). En stark transatlantisk länk är fortfarande viktigt för Europas säkerhet och för militär förmågeutveckling (Rprop20:46).

Det svensk-finska säkerhetskomplexet formuleras eftersom samarbetet *”intar en särställning”*, och fördjupas ytterligare. *”Samarbetet med Finland omfattar även planering och förberedelser för hävdandet av respektive lands territoriella integritet”* och innefattar *”bilateral operationsplanering, övningssamarbete, sammansatta förband, etablerande av säker kommunikation, ömsesidigt nyttjande av militär infrastruktur, försvarsmaterielsamarbete, personalutbyte med mera”*. Syftet till samarbetet är att vid behov kunna använda gemensamma militära maktmedel och *”möjliggöra gemensamt militärt agerande på respektive lands territorium är härvidlag en viktig del”*. Det handlar om att använda svenska förband *”för att bistå Finland med att hindra kränkningar av finskt territorium, och beslut om att ta emot militärt stöd i form av militära styrkor från Finland dels för att hindra kränkningar av svenskt territorium, dels för att möta ett väpnat angrepp mot Sverige”* (Rprop20:27, 70, 72; RB20:72). Detta positivt drivna säkerhetskomplex är format av utifrån gemensam respons på ett gemensamt hot med ett särskilt säkerhetsberoendeförhållande som definierar staternas inkluderande i komplexet (Buzan et al., 1998: 10–12, 14, 43, 199, 201).

Samarbetet inom Norden fördjupas men svarar som ett *”komplement till de existerande samarbetena inom EU och med Nato”* där fördjupningen innefattar samordnad *”operationsplanering med Danmark, Norge, Storbritannien, USA och Nato”* (Rprop20:70, 74, 80, 228).

Andra bilaterala samarbeten som redovisas är mellan Norge, Danmark, Storbritannien, Tyskland, USA och Kanada. Samarbetet med Norge till att *”även omfatta situationer bortom fred. Detta är av särskild vikt mot bakgrund av att de västliga förbindelserna är av centralt intresse för både Sverige och Finland”*. Även samarbetet med Danmark avser situationer där det inte är fred längre vilket inkluderar operationsplanering med ett *”särskilt fokus på södra Östersjön,*

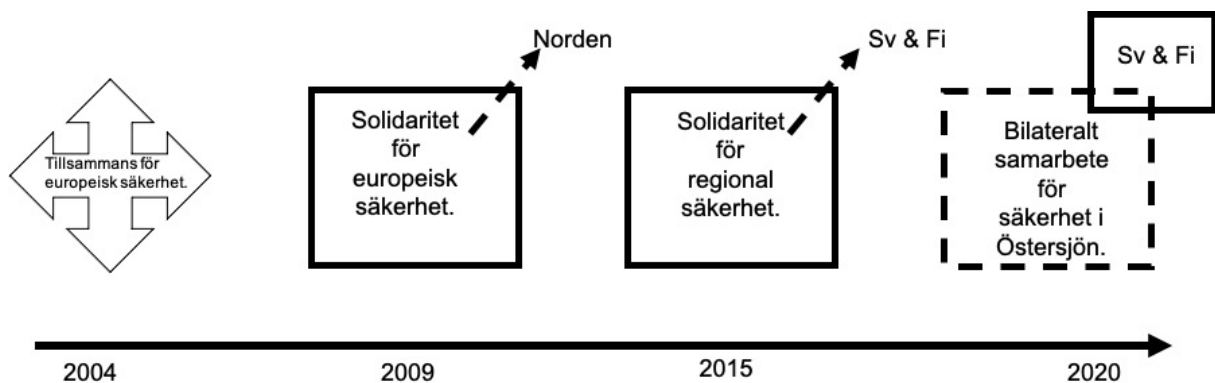

Östersjönloppen och i Västerhavet, inte minst då skyddandet av kommunikationslinjer och försörjningstrygghet är ett vitalt gemensamt intresse för såväl Danmark som Norge och Sverige” (Rprop20:73). För Storbritanniens del är det deras förmåga att ”*under relativt korta tidsförhållanden tillföra signifikanta stridskrafter till Sveriges närområde*” som är intressant i samarbetet och även här inkluderas operationsplanering (Rprop20:75). För att ”*stärka den gemensamma synen på säkerheten i Östersjöområdet*” utvecklas även samarbetet med Tyskland (Rprop20:76). Den bilaterala relationen till USA är särskilt viktig för Sverige där flera försvarssamarbeten har ägt rum. Till dessa räknas svenskt köp av det amerikanska luftvärnssystemet Patriot och formaliserat ”*samarbetet mellan Försvarsmakten och USA:s europeiska kommando (USEUCOM)*”. Det fördjupade samarbetet med Kanada är särskilt viktigt ”*givet den viktiga roll landet spelar i Arktis och dess engagemang i Nordatlanten och Östersjöregionen*” (Rprop20:76).

Förutom bilaterala samarbeten beskrivs kortfattat även ett från 2020 beslutat operativt trilateralt försvarssamarbete mellan Sverige, Norge och Finland (Rprop20:228).

5.3.1 Jämförelse säkerhetskomplex

Figur 3: Egentillverkad figur över säkerhetskomplex.

2004 formuleras säkerhetskomplexet med ett tillsammansperspektiv mellan EU-länder och en stark transatlantisk länk till USA. Solidaritetsklausulen är under bearbetning vilken skapar ett positivt drivet säkerhetskomplex.

2009 har EU vidareutvecklats med Lissabonfördraget och solidaritetsklausulen där Sverige tydligt uttrycker sig att inte stå passiva ifall annat EU-land drabbas av katastrof eller angrepp. Sveriges förväntningar på klausulens och fördragets innehåll bygger på att samma hjälp erbjuds

Sverige vid kris eller angrepp. 2009 framväxer även ett embryo till ett nordiskt säkerhetskomplex där Sverige uttrycker en gemensam säkerhetspolitisk utgångspunkt mellan de nordiska länderna. Samtidigt är Sverige påverkat av Georgienkrisen 2008 och formulerar ett vitalt behov av hjälp från USA och Nato för att garantera Europas säkerhet.

2015 kvarstår i stort sett samma formulering kring EU, Lissabonfördraget och solidaritetsklausulen vilket bygger en solidarisk stomme för ett säkerhetskomplex. Norden har mer formaliserat sitt samarbete utifrån Nordefco vilket inte resulterar i ett säkerhetskomplex. Starkt påverkad av Rysslands aggression mot Ukraina 2014 och underrättelseoperationen i Stockholms skärgård 2014 utvecklas grunden för ett unikt svensk-finskt säkerhetskomplex för gemensamma försvarsoperationer på respektive lands territorium. Tillsammans med Norden, USA och Nato ingår Sverige även bilaterala samarbeten och värdlandsstödsavtal för att öka sin känsla av säkerhetspolitisk trygghet.

2020 kvarstår i stort sett samma formulering kring EU, Lissabonfördraget och solidaritetsklausulen vilket bygger en solidarisk stomme för ett säkerhetskomplex. Även om säkerhetskomplexet framställs i det empiriska underlaget som en grundpelare i svensk säkerhetspolitik innebär de många bi- och trilaterala försvarssamarbetena att EU:s solidaritetsförklaring inte längre är lika trovärdig ur svensk synvinkel. EU som tidigare garant för Sveriges regionala säkerhet är därmed delvis förbi och ersatt av försvarssamarbeten som Sverige anser nödvändiga för att skapa en känsla av säkerhetspolitisk trygghet som EU inte längre bidrar med till lika stor del. Försvarsintegreringen med Finland skapar ett nytt unikt säkerhetskomplex i Östersjöregionen med två alliansfria småstater.

Sammanfattningsvis har analyserna av väpnat angrepp och övriga hot påvisat förändringar men även bibehållna hotbilder över studerad tid. Den militära strategin har förändrats över studerad tid och följer nationellt fokus för svensk säkerhetspolitisk trygghet. Säkerhetskomplexen visar att den säkerhetspolitiska miljön är under konstant förändring och direkt påverkar vald militär strategi och belyser samtidigt kontexten de försvars- och säkerhetspolitiska hoten uppfattas i.

6. Resultat och diskussion

I detta kapitel redovisas svaren på studiens frågeställningar och resultatet i relation till det teoretiska ramverket. Därefter diskuteras studiens resultat relativt den holistiska bilden som säkerhetskomplexen ger, studiens resultat relativt tidigare forskning, använd teori samt metod. Kapitlet avslutas med redovisning av studiens slutsatser och en reflektion kring fortsatt forskning.

6.1 Resultat

Säkerhet handlar enligt Buzan et al. om överlevnad och innefattar existentiella hot mot ett referensobjekt. Alla hot och försvarsåtgärder har politisk grund där både politiseringen och säkerhetseringen av ett uppfattat säkerhetshot är en politisk åtgärd (Buzan et al., 1998:21, 141). Studien visar att beskrivna referensobjekt från det empiriska underlaget som utsätts för hot är överensstämmande med exempel från studiens teoretiska underlag och återfinns på flera olika nivåer (Buzan et al., 1998:36–37).

De säkerhetserade hoten har staten som referensobjekt i alla analysenheter vilket framgår i bilaga 1. Endast referensobjektet *staten* innehåller en sådan dignitet och värde att hoten kan klassificeras som en stomme eller pelare i det politiska sammanhanget (Buzan et al., 1998:148). Andra referensobjekt än staten förekommer men digniteten formuleras inte på samma nivå som staten, varvid hoten mot dessa referensobjekt endast förblir politiserade (Mutimer, 2019:92–93; Buzan et al., 1998:2, 15). Referensobjekten finns på flera nivåer utifrån formulerat hot inom olika sektorer och är överensstämmande med exempel från studiens teoretiska underlag vilket även framgår i bilaga 1.

På vilket sätt har Sveriges försvars- och säkerhetspolitiska hotbilder i försvarsbesluten mellan 2004–2020 förändrats utifrån Buzans, Waeverns och de Wildes säkerhetseringsteori (1998)?

Väpnat angrepp räknas som ett säkerhetserat hot i alla analysenheter utifrån Buzans et al. teori om existentiella hot mot ett referensobjekt av hög dignitet som kräver särskilda medel (Buzan et al., 1998:23–24). I samtliga analysenheter är det Ryssland som direkt eller implicit pekats ut som aktören bakom hotet om väpnat angrepp. I Försvarsbeslutet 2004 är väpnat angrepp osannolikt men fortfarande det farligaste hotet vilket kan diskuteras ifall det således är existentiellt. Eftersom Försvarsmakten har uppgifter att skydda Sverige mot ett väpnat angrepp är det författarens tolkning att väpnat angrepp även 2004 är existentiellt och säkerhetserat där

medel avsätts för att skydda referensobjektet statens överlevnad. Hotet har därmed inte förändrats men förändringen i de kontextuella förhållandena gör att hotet upplevs som mer verkligt 2020 än 2004.

Övriga hot är inte presenterade som existentiella och akuta medel avsätts inte för att medföra referensobjektets överlevnad. Det kan diskuteras ifall hybridhoten innefattande påverkansoperationer och cyberangrepp som formuleras som hot i Försvarsbeslut 2015 och 2020 är existentiella utifrån att de kan påverka Sveriges suveränitet. Författarens tolkning är att en stat kan bli starkt påverkat av cyber och påverkansoperationer som ställer staten inför mycket påfrestande förhållanden, men referensobjektet statens existens upphör inte utifrån dessa hot. De kan därmed starkt bidra till en försvagning av staten inför ett väpnat angrepp där alla dessa hot kombineras för att radera Sveriges existens.

En skillnad som framkommer mellan analysenheterna är den upplevda geografiska närheten till hoten där 2004 och 2009 innebar en mer regional och global bild medan 2015 och särskilt 2020 innebar en mer omedelbar närhet till upplevda hot.

Säkerhetiseringsprocessen är en handling utförd genom tal som avser själva yttrandet om säkerhetisering av en fråga och begreppet väpnad konflikt, som återfinns i samtliga analysenheter, är ett begrepp hämtat ur internationell rätt och formulerad för att riktas mot strategisk och politisk nivå (Buzan et al., 1998:26). Att använda ett allmänt begrepp som krig, som är tydligt i försvarsbesluten 2015 och framför allt 2020, visar att begreppet är riktat mer mot Sveriges befolkning för att skapa förståelse, mental förberedelse och nationell motståndskraft. Likaså formulerades i Försvarsbeslut 2004 en oro över utvecklingen av rysk demokrati vilket också är ett mer politiskt språkbruk. En markant förändring i språkbruk sker under 2020 då Ryssland tydligt pekas ut som aggressor i Östersjöregionen med uppräknade ryska aktioner. Det visar på en skarp förändring av hur säkerhetiseringsprocessen formuleras i det säkerhetspolitiska klimatet och kommunikationen. Detta visar att säkerhetiseringsaktören har använt ett differentierat språkbruk mellan analysenheterna för att beskriva existentiellt hot, säkerhetsmässiga vägskalet och den uppfattade vägen framåt (Buzan et al., 1998:32–33).

På vilket sätt har Sveriges syn på användandet av militärt maktmedel i försvarsbesluten mellan 2004–2020 förändrats för att möta dessa hotbilder utifrån Wedins teori (2009) om militär strategi?

Militär strategi avser i denna studie användandet av militärt maktmedel inom ramen för en fullständig strategi (Wedin, 2009:19). Studien visar att svensk militär strategi genomfört två kraftfulla svängar och transformerats två gånger under denna period. Under 2004 påbörjades en internationalisering av militära maktmedlet och strategin riktades huvudsakligen mot hot runt om i världen med expeditionära förmågor vilket står i relation till upplevda hotbilder under den perioden. 2015 påbörjas en transformation av militära maktmedlet mot huvudsakligen hot i Sveriges närområde och nationellt försvar. Scenariobeskrivningarna hur ett angrepp mot Sverige skulle kunna se ut i Försvarsbeslut 2015 beskriver syftet med återuppbyggandet av totalförsvaret. Scenariona är allmänt och bildligt beskrivna vilket författaren tolkar som att de riktar sig mer till Sveriges befolkning än enbart politiker för att förankra säkerhetsmässiga vägskäl och den uppfattade vägen framåt (Buzan et al., 1998:32–33).

2020 är oron stark utifrån Rysslands förmåga att starta ett regionalt krig vilket påskyndar totalförsvarsuppbyggnaden som är den dominerande militära strategin under 2020. Försvarsbeslut 2020 skiljer sig därför även från 2015 eftersom krig som begrepp är mer närvarande och framför allt totalt krig¹. Den militära strategin mot det totala kriget som påverkar hela svenska samhället 2020 är den starkaste kontrasten mot det osannolika väpnade angreppet 2004.

Operationell strategi beskriver det reella utnyttjandet av militära maktmedel genom insatser samt virtuellt utnyttjande vilket omfattar åtgärder på motståndarens vilja genom exempelvis psykologisk påverkan och innebär förberedelser och genomförandet av åtgärder med de tillgängliga militära resurserna (Wedin, 2009: 20–21, 44). Den virtuella påverkan framkommer i direkta ordalag genom den tröskeleffekt som försvaret av Sverige ska bidra till under 2015 för att påverka motståndarens vilja att angripa Sverige.

Det reella utnyttjandet av militära maktmedel formuleras under 2004 och 2009 som interoperabilitet med samverkanspartners i flera olika hotmiljöer över hela konfliktskalan. 2009 skiljer sig något från 2004 utifrån att militära resurser även ska användas vid terrorattentat och kriser i samhället. 2015 formuleras operationell strategi på förmågehöjningar inom specifika områden för att kunna möta ett väpnat eller hybridangrepp mot Sverige. 2020 särskiljer sig från övriga

---

¹ Totalt krig avser krig som kräver hela samhällets engagemang och ianspråkta samhällets alla resurser (Försvarsmakten, 2016:65).

med ett starkt fokus på hybrida hot inom gråzonen mellan krig och fred. Därmed följer den operationella strategin den militära strategin mot upplevda hot.

6.2 Diskussion och slutsatser

Säkerhetskomplexet ger en mer holistisk förståelse för hot och val av militär strategi eftersom de står i relation till kontextuella faktorer (Buzan et al., 1998:16–17, 195; Balzacq, 2005:192; Yin, 2018:4; Denscombe, 2017:58). Sheehan och Buzan et al. menar att säkerhet är socialt konstruerat och säkerhetsberoendet kommer i huvudsak från en gemensam respons på ett gemensamt hot (Sheehan, 2005:43; Buzan et al., 1998:199, 207). Sveriges upplevda hot under perioden 2004–2020 förändras därför utifrån den kontext de uppfattas i. Det geografiska området i den strategiska kontexten har över studiens empiriska period ändrats från ett europeiskt och globalt perspektiv 2004 via regionalt perspektiv under 2015 till ett mer eller mindre strikt fokuserat Östersjöperspektiv under 2020. Detta sammanhänger med synen att politiserade hot bedömdes bli bäst bemötta där de uppträder i världen och ändras över tiden till att existentiella hot uppstod tillsammans med idag pågående påverkansoperationer i Sveriges direkta närområde eller mot svenskt territorium. Den militära strategin följer samma mönster med ökad interoperabilitet för att möta hot utomlands under 2004 till att samma interoperabilitet ses som en framgång för att möta existentiella hot mot Sverige under 2020 med samarbetspartners.

Hoten och militära strategin måste även ses i kontexten av etablerade och framväxande säkerhetskomplex. Under 2004 och 2009 formaliserades det europeiska säkerhetskomplexet genom Lissabonfördraget och solidaritetsklausulen där även EU:s yttre hotbilder blev en del av Sveriges och Sveriges militära strategi integrerades i EU:s genom bland annat stående snabbinsatsförband. Grunden till det framväxande nordiska säkerhetskomplexet 2009 framgår inte i det empiriska underlaget men samtidigt var Sverige påverkat av Georgienkriget 2008 vilket skulle kunna ha varit en bidragande orsak till att söka stöd hos länder i motsvarande säkerhetspolitiska kontext utifrån gemensam respons på ett gemensamt hot. Detta komplex består inte under 2015 där en av anledningarna kan vara Norges och Danmarks alliansmedlemskap i Nato vilket förhindrar etableringen av ett nordiskt säkerhetskomplex eftersom Danmark och Norge inte delar fullt ut Sveriges och Finlands strategiska läge. Under 2015 framväxer ett svensk-finskt säkerhetskomplex som blir definitivt under 2020 vilket formas ur att länderna är de enda alliansfria småstaterna i Östersjöregionen. Den operativa planeringen om gemensamma insatser på varandras territorium vittnar om en isolerad och sammanförande strategisk kontext som Sverige och Finland är ensamma om. Detta säkerhetskomplex formuleras utifrån gemensam respons på

ett gemensamt hot i form av Ryssland och att det europeiska säkerhetskomplexet inte bedöms som tillräckligt trovärdigt i försvaret av Sverige och Finland. EU framställs i alla analysenheter som Sveriges viktigaste säkerhetspolitiska instrument men solidariteten i Europa kan tolkas som till del ersatt, eller åtminstone kompletterad, av bilaterala samarbeten med flera länder där samarbetet med Finland är ett särskiljande exempel på unikt försvarssamarbete. Hoten som Sverige formulerar under 2020 är mer eller mindre desamma som 2004, men det säkerhetspolitiska läget 2020 med inblandade aktörer innehåller direktare utmaningar för en alliansfri småstat som militära strategin formuleras kring.

Tidigare forskning och genomförd studie visar på angränsande resultat. Säkerhet i subjektiv mening mäter frånvaron eller närvaron av rädslan inom staten för statens värden att bli attackerade. Utifrån Wolfers perspektiv blir Sveriges subjektiva bedömning av säkerhetsläget belyst i de två helt olika uppfattningarna mellan 2004 och 2020 där väpnat angrepp och regionalt krig ändras från osannolikt till att det inte kan uteslutas (Wolfers, 1952:484–485).

Sveriges och Finlands nära samarbete bygger på en förändring av gemensam hotbild vilket enligt Walt är den främsta orsaken till att skapa eller ansluta sig till olika allianser. Walt menar även att stater inte balanserar sin strategi mot andra stater utan främst utifrån hot, vilket även studien visar. Det är inte det direkta väpnade angreppet isolerat mot Sverige som militär strategi balanseras mot utan indragningen i en regional konflikt, där även anfall mot Sverige är sannolikt. Det överensstämmer med Reiters teori om att en stat som har en hotfull granne har närmare i tanken att bli indragna i ett regionalt krig på grund av sin geografiska närhet (Walt, 1987: 23–24, 148–149; Reiter, 2006:242).

Den största påverkan på den uppfattade hotbilden under 2004 som föranledde en annan bedömning följande år kommer från en enskild aktörs agerande; Ryssland. Deras ökade militära aktivitet och hybridoperationer tvingade fram en annan militär strategi och studiens resultat visar därför på motsvarande resultat som tidigare forskning (Wither, 2020:61–62; Käihkö, 2016:623; Britz & Westberg, 2015:424–425, 430).

Arktis framträdande som ett politiserat hot i utkanten av det existentiella väpnade angreppet visar på att det inte berör Sverige lika mycket som Rysslands agerande i Östersjön. Det skulle kunna bero på den direkta territorialgränsen i Östersjön medan Arktis är ett regionalt intresse som flera andra större partnerländer engagerar sig i.

Studiens resultat visar även att förändrat hot mot nationell säkerhet, som i form av uteblivet hot om väpnat angrepp 2004 eller markant ökat hot av väpnat angrepp under 2015, är den största

orsaken till strategisk militär förändring vilket överensstämmer med Farell och Terriff. Hotens karaktär och bedömda existentialitet låg till grund för transformationerna av Sveriges militära maktmedel 2004 och 2015 (Farell & Terriff, 2002:10).

Studiens teorier har möjliggjort att fler perspektiv på säkerhetshot och militär strategi kunnat operationaliserats. Teorierna har upplevts som kompletterande och samtidigt integrerande med varandra utifrån studiens frågeställningar. Särskilt bidragande delar ur säkerhetsiseringsteorin har säkerhetsiseringsprocessen och säkerhetskomplexen varit. De har möjliggjort att hoten och säkerhetsberoenden mellan aktörer kunnat blivit identifierade ur det empiriska underlaget. Buzans et al. teori (1998) om säkerhetskomplex har bidragit till en grundlig analys av Sveriges strategiska kontext omfattande hur säkerhetsläget uppfattas under en given period, närhet och påverkan av stormakter och tillgången och nyttjandet av militärt maktmedel. Säkerhetskomplexe teorin och det empiriska underlaget medförde inte att statens historia och politiska identitet täcktes in i analysen vilka annars ingår i begreppet strategisk kontext enligt Westberg (2018:43) och politisk ideologi ingår som en avgränsning inom studien. Därför anser författaren att strategisk kontext blir tillräckligt analyserat med säkerhetskomplexe teorin utifrån att studien endast berör den samtida empiriska perioden mellan 2004–2020.

Westberg menar att svenska säkerhetspolitiska mål och intressen starkt präglas ”*av det vidgade säkerhetsbegreppets sätt att se på de aktörer och faktorer som säkerhetspolitiken ska skydda och värna om*” (Westberg, 2018:208). Detta kan bekräftas utifrån analysen av det empiriska materialet men studiens teorier har däremot visat sig vara för omfattande för det empiriska underlagets bredd. Det vidgade säkerhetsperspektivet möjliggör en bred syn på säkerhet men Sveriges försvarsbeslut fokuserar dominerande till hotet om väpnat angrepp. Det visar sig i de utförliga scenarion kring väpnat angrepps genomförande som inte balanseras mot de ytligt beskrivna hotbilder som berör andra sektorer eller referensobjekt. Wedins teori (2009) om militär strategi har visat sig vara tillräcklig för att kunna kategorisera och utkristallisera militära och operationella strategier. För att kunna ha genomfört en djupare analys över innebörden av vald strategi hade en annan teoribas kunnat komplettera Wedins som exempelvis Edström och Gyllensporres analysmodell över försvarsdoktriner innehållandes insatslogik, utvecklingslogik, strategi och konceptuella ramfaktorer (Edström & Gyllensporre 2014:17ss).

Studiens metod och analysmodell har bidragit till en fokuserad och strukturerad analys vilket möjliggjort ett fokus på de passager som varit viktiga för studiens resultat. Det empiriska materialet har visat sig starkt inom den politiska och framför allt militära sektorn men inte lika

starkt inom övriga. För att kunna analysera andra sektorer säkerhetspolitiska hot mer djupgående hade sannolikt annat material behövt än försvarsbesluten, trots deras nära relation till det vidgade säkerhetsbegreppet. Försvarspropositionerna har källkritiskt granskats i kronologisk ordning och de från studiens teori operationaliserade huvud- och följdfrågeställningarna har använts som en teoretisk lins på försvarsbesluten. Texterna har analyserats där de strukturerade frågeställningarna medfört att fokus har kunnat läggas på de aspekter och passager som är intressanta för studien vilket skapat jämförbara data mellan försvarsbesluten. Däremot framkommer mycket lika eller samma formuleringar inom och mellan försvarsbesluten och propositionerna vilket skulle kunna visa på att de är sammanklippta, med påföljden av de många citeringarna i denna studie.

Fokus har inneburit att endast data insamlats gällande hot, strategi eller säkerhetskomplex berörande eller riktade mot Sverige eller Sverige ingående i EU. Natos, Rysslands eller andra aktörers uppfattning har omhändertagits i analysen i de fall de visat sig relevanta för förståelsen kring Sverige eller Sverige ingående i EU. Härvid skulle en liknande studie kunna skilja sig i hur lite eller omfattande angränsande aktörer inkluderas.

Analysen baseras på dels hur säkerhetspolitiska hot framställts i det empiriska underlaget i direkta ordalag och dels framtagning av en helhet och kontext för att förstå vilka hot, strategier eller säkerhetskomplex som formulerats. Författarens egna tolkningar av det empiriska materialet påverkar det uppfattade resultatet av studien men studien avsågs samtidigt vara transparent och objektiv där analysens många citat anses bidra till det. För att öka validiteten och reliabiliteten har operationaliseringens struktur följts även i analysen och resultatredovisningen. Teoriernas begrepp har även använts genomgående i studien vilket värnar om en hög begreppsvaliditet.

Slutsatser kan därför dras utifrån genomförd analys, redovisat resultat med efterföljande diskussion att:

- Sveriges upplevda existentiella hot om väpnat angrepp har inte ändrats under den studerade perioden. Däremot har hotet förändrats till att även innefatta hybrida hot samt att närheten till och realiteten av hotet om regionalt krig tydligt markerar ett förändrat säkerhetspolitiskt klimat. Militär strategi har under den studerade perioden bibehållit ett tvådelat perspektiv med internationella insatser och nationellt försvar med periodvisa tyngdpunktsförskjutningar till vilken strategi som avses mest lämplig. Sveriges i övrigt upplevda säkerhetspolitiska hot består generellt sett över den studerade perioden.

- Studiens viktigaste bidrag är identifieringen av ett svenskt-finskt säkerhetskomplex grundat i gemensamt hot mot alliansfria småstater och gemensam lösning utifrån Buzans et al. säkerhetskomplext teori. Detta säkerhetskomplex och övriga bilaterala försvarssamarbeten måste förstås i relation till en tolkad uppfattning att EU:s säkerhetsarbete inte är tillräckligt för att skapa en svensk känsla av säkerhetspolitisk trygghet.
- Det vidgade säkerhetsbegreppet från Buzan et al. är en bra analysmetod som täcker många säkerhetsområden. Men i Sveriges försvarsbeslut mellan 2004–2020 framkommer inte begreppets bredd i säkerhetshotande sektorer förutom på ett ytligt stadium. Tidigare forskning visar på ett fokus på militära hot där denna studie har bidragit till att komplettera forskningen utifrån Sveriges vidgade säkerhetsperspektiv med en till stor del överensstämmande bild av att militärt väpnat hot dominerar svensk säkerhetspolitik.

Reflektionen som avslutar detta kapitel betraktar slutsatserna ur en annan synvinkel och spekulerar kring denna studies forskningsbidrag och fortsatt forskning. Denna studie bidrar till inomvetenskaplig forskning kring hur förändrade hotbilder inom strategisk kontext påverkar strategin för en alliansfri småstat och ger en ökad förståelse kring hur militär makt avses användas mot förändrade säkerhetshot. Men vad säger slutsatserna oss?

Westberg menar att det vidgade säkerhetsbegreppet har gjort ett starkt avtryck i regeringens propositioner (Westberg, 2018:208), men eftersom staten är den enda säkerhetsaktören i alla analysenheter framkommer en huvudsakligen statlig bild över hot, referensobjekt och existentialitet. Orsakerna till dominansen av väpnat angrepp och ytligheten i övriga hot skulle kunna bero på att dominerande hot inte ger utrymme till andra hot i den politiska debatten eller att Sverige inte utsätts för andra försvars- eller säkerhetspolitiska hot än väpnat angrepp som behöver säkerhetsas. Ett tredje alternativt är att hoten formuleras i försvarsbeslut endast på en nivå som är politisk överenskommelsebar vilket bidrar till ytlig beskrivning. Avtryck från det vidgade säkerhetsbegreppet finns i försvarsbesluten men inte relativt upplevd hotbild.

Kan det i annat fall handla om graden av existerande civil kontroll i Sverige utifrån hur försvarsbeslut är formulerade? Enligt Kohn ingår nationell säkerhet i civil kontroll som i sin tur innebär att alla politiskt styrande beslut fattas av demokratiskt folkvalda individer och Huntington anser att den objektiva kontrollen bygger på en tydlig ansvarsfördelning där militär makt är ett politiskt instrument (Huntington, 1957:83; Kohn, 1997:142). Det militära maktmedlet inom försvarsbeslut används endast mot militära hot eller efter särskilda politiska beslut om stödande av andra maktmedel eller myndigheter och därav är det sannolikt att endast hot vilka möjliggörs av en lösning genom användning av det militära maktmedlet återfinns i försvarsbeslut. Men

frågan återstår, varför Sverige formulerar bristfälligt beskrivna hotbilder utifrån ett vidgat säkerhetsbegrepp i försvarsbeslut och ifall försvarsbeslut endast täcker in hot som svensk civil kontroll kan tänka sig använda militär makt mot. Detta blir frågor för fortsatt forskning.

6.3 Fortsatt forskning

- En intervjustudie som syftar till att undersöka varför det vidgade säkerhetsbegreppets uppfattade hotbilder är mer ytligt formulerade och hotet om väpnat angrepp är så dominerande skulle kunna komplettera denna studie med ett djupare perspektiv på orsakerna till detta. Studien kan kompletteras med synen på civil kontroll och nyttjandet av militär makt mot andra säkerhetspolitiska hot än de direkt militära.

- Svensk säkerhetspolitik är sammankopplad på många sätt med EU där fortsatt forskning skulle kunna innebära skillnader i hur Sverige respektive EU analyserar och beskriver samtida hot och utmaningar. Detta skulle kunna utmynna i olikheter i hur EU och övriga Europa ser på aktuell hotbild jämfört med Sveriges uppfattning, vilken blivit mer Östersjöfokuserad.

7. Referenser

Andersson, J., J., (2018), Finland and Sweden i Meijer, H. & Wyss, M., (red) *The Handbook of European Defence Policies and Armed Forces*, Oxford, Oxford University Press.

Andrén, N., (2002), *Säkerhetspolitik: analyser och tillämpningar*, 2 uppl., Stockholm, Norstedts juridik.

Aradau, C., (2004), *Security and the democratic scene: desecuritization and emancipation*, Journal of International Relations and Development, London Vol. 7, Nr. 4.

Balzacq, T., (2005), *The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context*, European journal of international relations, Vol. 11 (2), Thousand Oaks, Sage Publications.

Bellamy, A., J. & McLoughlin, S., (2019), Humanitarian Interventions i Collins, A. (red), *Contemporary Security Studies fifth edition*, Oxford, Oxford University Press.

Bjurner, A., (2010), Ett UD-perspektiv på svensk säkerhetspolitisk förändring i Engelbrekt, K. & Ångström, J., (red), *Svensk säkerhetspolitik i Europa och världen*, 1:1 uppl., Stockholm, Norstedts Juridik.

Bremberg, N., (2020), *From “partnership” to “principled pragmatism”: tracing the discursive practices of the High Representatives in the EU’s relations with the Southern Mediterranean*, European Security, 29:3.

Britz, M., (2010), Från civilförsvar till (utrikes)politik?, i Engelbrekt, K. & Ångström, J., (red), *Svensk säkerhetspolitik i Europa och världen*, 1:1 uppl., Stockholm, Norstedts Juridik.

Britz, M. & Westberg, J., (2015), *Sveriges återtag till närområdet*, Internasjonal Politikk, Årgang 73, Nr. 3.

Brun Pedersen, R., (2018), *Bandwagon for Status: Changing Patterns in the Nordic States Status-seeking Strategies?*, International Peacekeeping, Vol. 25, Nr. 2.

Buzan, B., Wæver, O. & de Wilde, J., (1998), *Security A New framework for Analysis*, London, Lynne Reiner Publishers, Inc.

Collins, A., (2019), Introduction: What is Security Studies? i Collins, A. (red), *Contemporary Security Studies fifth edition*, Oxford, Oxford University Press.

David, M. & Sutton, C., D., (2016), *Samhällsvetenskaplig metod*, 1:3 uppl., Lund, Studentlitteratur AB.

Denscombe, M., (2017), *The good research guide, For small-scale social research projects*, London, Open University Press.

Dunn Cavelty, M., (2019), Cyber-Security i Collins, A. (red), *Contemporary Security Studies fifth edition*, Oxford, Oxford University Press.

Edström, H. & Gyllensporre, D., (2014), *Svensk försvarsdoktrin efter kalla kriget: förlorade decennier eller vunna insikter?*, Stockholm, Santérus Academic Press.

Edström, H., Gyllensporre, D. & Westberg, J., (2019), *Military Strategy of Small States: Responding to External Shocks of the 21st Century*, Abingdon, Routledge.

Eklund, N., (2020), Security perspectives from Sweden i Sam-Aggrey, H., Gjørsv Hoogensen, G., & Lanteigne, M., (red), *Routledge Handbook of Arctic Security*, 1, Routledge.

Emmers, R., (2019), Securitization i Collins, A. (red), *Contemporary Security Studies fifth edition*, Oxford, Oxford University Press.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A., & Wängnerud, L. (2017), *Metodpraktikan - Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 5 uppl., Stockholm, Wolters Kluwer Sverige AB.

Europeiska unionen, (2016), *EU Global Strategy, Shared vision, common action: a stronger Europe. A global strategy for the European Union's foreign and security policy*.

Farrell, T. & Terriff, T., (2002), *The Sources of Military Change: Culture, Politics, Technology*, Boulder, Lynne Rienner Publishers, Inc.

Friedrichs, J. & Kratochwil, F., (2009), *On Acting and Knowing: How Pragmatism Can Advance International Relations Research and Methodology*, International organization, 63 (4).

Förenta nationerna, (2005), <https://www.un.org/en/genocideprevention/about-responsibility-to-protect.shtml>, hämtad 2021-05-31.

Försvarsmakten A, <https://www.forsvarsmakten.se/sv/information-och-fakta/var-historia/artiklar/dodspatrullen/>, hämtad 2021-05-31.

Försvarsmakten B, <https://www.forsvarsmakten.se/sv/aktuellt/2020/12/forsvarsbeslutet-lagger-grunden-for-okad-sakerhet-och-stabilitet/>, hämtad 2021-05-31.

Försvarsmakten, (2016), *Militärstrategisk doktrin MSD16*, Försvarsmakten.

Försvarsmaktens Informationsavdelning, (2004), *Försvarspropositionen Information om Försvarsmaktens framtid*, Stockholm, Försvarsmakten.

George, L. & Bennett, A., (2005), *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*, Cambridge, The MIT Press.

Glaser, C., L., (2019), Realism i Collins, A. (red), *Contemporary Security Studies fifth edition*, Oxford, Oxford University Press.

Gray, C., S., (2015), *The future of strategy*, Cambridge, Polity Press.

Haaland Matlary, J., (2009), Croft, S., (red), *European Union Security Dynamics: In the New National Interest*, 1st ed, Basingstoke England, New York, Palgrave Macmillan.

Hansen, L., (2000), *The Little Mermaid's Silent Security Dilemma and the Absence of Gender in the Copenhagen School*, Millennium Journal of International Studies.

Hjerm, M., Lindgren, S. & Nilsson, M., (2014), *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*, 2 uppl., Malmö, Gleerups Utbildning AB.

Hlaváčková, H., N., (2020), *Is the "Show the Flag" strategy relevant for Visegard countries in securing the EU?*, Revista UNISCI, UNISCI Journal, Nr. 54.

Holmberg, A., (2010), Sverige och europeiseringen av försvarspolitiken i Engelbrekt, K. & Ångström, J., (red), *Svensk säkerhetspolitik i Europa och världen*, 1:1 uppl., Stockholm, Norstedts Juridik AB.

Hossain, K., Zojer, G., Greaves, W., Roncero, J., M. & Sheehan, M., (2016), *Constructing Arctic security: an inter-disciplinary approach to understanding security in the Barents region*, Polar Record 53 (268).

Huntington, S., (1957), *The Soldier and The State: The Theory And Politics Of Civil-Military Relations*, Cambridge, Harvard University Press.

Kennedy, C. & Dingli, S., (2019), Gender and Security i Collins, A. (red), *Contemporary Security Studies fifth edition*, Oxford, Oxford University Press.

Kobierecka, A., (2017), *Nordic States: Towards Unity or Diversity*, Polish Political Science Yearbook 46, No. 1.

Kohn, R., H., (1997), *How Democracies Control the Military*, Journal of Democracy 8.4.

Kragh, M., (2018), *Sveriges relationer med Ryssland: kontinuitet och förändring historiskt och idag*, Nordisk Østforum 32.

Käihkö, I., (2016), *All Krigföring Är Av Hybrid Natur*, Statsvetenskaplig Tidskrift 118, Nr. 4.

Lei, H., (2018), *Modern information warfare: analysis and policy recommendations*, Foresight, Vol.21, No.4.

Lundgren, B., R., (2017), *Strategin som blev en önskelista*, Försvar & Säkerhet, Kungliga Krigsvetenskapsakademien, <https://kkrva.se/strategin-som-blev-en-onskelista/>, hämtad 2021-05-31.

Morgan, P., (2019), Liberalism and Liberal Internationalism i Collins, A. (red), *Contemporary Security Studies fifth edition*, Oxford, Oxford University Press.

Mutimer, D., (2019), Critical Security Studies: A Schismatic History i Collins, A. (red), *Contemporary Security Studies fifth edition*, Oxford, Oxford University Press.

Neal, A., W., (2009), *Securitization and Risk at the EU Border: The Origins of FRONTEX*, Journal of common market studies, Vol. 47 (2), Oxford, Blackwell Publishing Ltd.

Nuruzzaman, M., (2006), *Paradigms in Conflict: The Contested Claims of Human Security, Critical Theory and Feminism*, Cooperation and Conflict, 41(3).

Persuad, R., B., (2019), Human Security i Collins, A. (red), *Contemporary Security Studies fifth edition*, Oxford, Oxford University Press.

Petersson, M., (2010), Försvarstransformeringen efter kalla krigets slut: klassificering, förklaring, karakteristik i Engelbrekt, K. & Ångström, J., (red), *Svensk säkerhetspolitik i Europa och världen*, 1:1 uppl., Stockholm, Norstedts Juridik.

Regeringen, (2004), *Regeringens proposition 2004/05:5*, Stockholm, Regeringen.

Regeringen, (2009), *Regeringens proposition 2008/09:140 Ett användbart försvar*, Stockholm, Regeringen.

Regeringen, (2015), *Regeringens proposition 2014/15:109 Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020*, Stockholm, Regeringen.

Regeringen, (2017), *Nationell Säkerhetsstrategi*, Stockholm, Statsrådsberedningen.

Regeringen, (2020), *Regeringens proposition 2020/21:30 Totalförsvaret 2021–2025*, Stockholm, Regeringen.

Reiter, D., (2006), Learning, Realism, and Alliances i Ingebritsen, C., Neumann, I., Gstöhl, S. & Beyer, J., (red), *Small States in International Relations*, Seattle, University of Washington Press.

Rienecker, L., (2018), *Problemformulering*, 2 uppl., Stockholm, Liber AB.

Riksdagen, (2004), *Försvarsutskottets betänkande 2004/05:FöU5 Sveriges försvarspolitik 2005–2007–förnyad behandling*, Stockholm, Riksdagen.

Riksdagen, (2009), *Försvarsutskottets betänkande 2008/09:FöU10 Försvarets inriktning*, Stockholm, Riksdagen.

Riksdagen, (2015), *Försvarsutskottets betänkande 2014/15:FöU11 Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020*, Stockholm, Riksdagen.

Riksdagen, (2020), *Försvarsutskottets betänkande 2020/21:FöU4 Totalförsvaret 2021–2025*, Stockholm, Riksdagen.

Riksrevisionen, (2014), *RIR 2014:4 Försvarsmaktens omställning*, Riksrevisionen.

Sheehan, M., (2005), *International Security*, Boulder, Lynne Rienner Publisher, Inc.

Smith, H., (2018), *EU-medlem och Rysslands granne: En analys av Finlands strategiska kultur*, Nordisk Østforum 32.

Sveriges television, (2020), <https://www.svt.se/nyheter/kraftigt-hojda-forsvarsanslag-i-regeringens-proposition>, hämtad 2021-05-31.

Vetenskapsrådet, (2017), *God forskningssed*, Stockholm, Vetenskapsrådet.

Wagnsson, C., (2020), *What is at stake in the information sphere? Anxieties about malign information influence among ordinary Swedes*, *European Security*, 29:4.

Walt, S., M., (1987), *The Origins of Alliances*, Ithaca, London, Cornell University Press.

Waltz, K., N., (1979), *Theory of International Politics*, New York, McGraw-Hill, Inc.

Wedin, L., (2009), *Från politiskt projekt till militär handling – En introduktion till militärstrategin*, Stockholm, Försvarshögskolan.

Westberg, J., (2016), *Säkerhet utan alliansfrihet, Svenska alliansstrategiers teori och praktik*, *Statsvetenskaplig tidskrift* 2016:4.

Westberg, J., (2018), *Svenska säkerhetsstrategier*, Lund, Studentlitteratur AB.

Wibben, A., T., R., (2011), *Feminist security studies: a narrative approach*, New York, Routledge.

Williams, M., C., (2003), *Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics*, *International Studies Quarterly*, Vol. 47, Nr. 4.

Wither, J., K., (2020), *Back to the future? Nordic total defence concepts*, Defence Studies 2020, Vol. 20, No. 1.

Wolfers, A., (1952), *"National Security" as an Ambiguous Symbol*, Political science quarterly, Vol. 67 (4), Boston, Academy of Political Science.

Wróblewska, A., (2020), *The significance of Hultqvist Doctrine in the Swedish security policy*, Scientific Journal of the Military University of Land Forces, Vol. 52, Nr. 1, (195).

Yin, R., K., (2018), *Case Study Research and Applications: Design and Methods*, 6 uppl., Los Angeles, SAGE Publications.

Bilaga 1: Årsvis sammanställning över hot

Försvarsbeslut 2004

Tabell 5: Egentillverkad tabell över försvarsbeslut 2004.

Hot	Säkerhetisering	Politisering	Referensobjekt	Sektorer
Väpnat angrepp	Säkerhetiserat		Staten	Militära sektorn
Nya framtida hot		Politiserat	Staten	Flera sektorer
Terrorism		Politiserat	Staten	Militära sektorn
Regionala konflikter		Politiserat	Staten	Militära sektorn
Massförstörelsevapen		Politiserat	Internationella samfundet	Militära sektorn
Epidemiska sjukdomar		Politiserat	Samhället/ individen	Samhällssektorn
Narkotika- och drogrelaterad transnationell brottslighet		Politiserat	Staten	Militära sektorn
Bristande vatten- och energiförsörjning		Politiserat	Uppnådd civilisationsnivå	Miljösektorn
Miljöhot		Politiserat	Staten	Miljösektorn
Illegal migration		Politiserat	Samhället	Samhällssektorn
Människohandel		Politiserat	Individen	Mänsklig säkerhet
Svält		Politiserat	Liv och individen	Mänsklig säkerhet
Informationsoperationer		Politiserat	Kritisk informationsinfrastruktur	Cyber

Försvarsbeslut 2009

Tabell 6: Egentillverkad tabell över försvarsbeslut 2009.

Hot	Säkerhetisering	Politisering	Referensobjekt	Sektorer
Väpnat angrepp	Säkerhetiserat		Staten	Militära sektorn
Nya hot		Politiserat	Staten	Flera sektorer
Asymmetriska hot		Politiserat	Staten	Militära sektorn
Sönderfallande stater		Politiserat	Staten	Militära sektorn

Regional väpnad konflikt		Politiserat	Staten	Militära sektorn
Massförstörelsevapen		Politiserat	Internationella samfundet	Militära sektorn
Pandemisjukdomar		Politiserat	Samhället/ individen	Samhällssektorn
Arktis		Politiserat	Staten	Militära sektorn
Klimatförändringar		Politiserat	Individen	Mänsklig säkerhet
Ekonomisk kris		Politiserat	Staten	Militära sektorn
Handel		Politiserat	Samhället	Samhällssektorn
Miljökatastrof		Politiserat	Staten	Miljösektorn
Terrorism		Politiserat	Staten	Militära sektorn
Cyber		Politiserat	Kritisk informationsinfrastruktur	Cyber

Försvarsbeslut 2015

Tabell 7: Egentillverkad tabell över försvarsbeslut 2015.

Hot	Säkerhetsisering	Politisering	Referensobjekt	Sektorer
Väpnat angrepp	Säkerhetsiserat		Staten	Militära sektorn
Hybridangrepp		Politiserat	Staten	Politiska sektorn
Arktis		Politiserat	Staten	Militära sektorn
Terrorism		Politiserat	Staten	Militära sektorn
Cyber		Politiserat	Kritisk informationsinfrastruktur	Cyber
Påverkansoperationer		Politiserat	Staten	Politiska sektorn

Försvarsbeslut 2020

Tabell 8: Egentillverkad tabell över försvarsbeslut 2020.

Hot	Säkerhetsisering	Politisering	Referensobjekt	Sektorer
Väpnat angrepp	Säkerhetsiserat		Staten	Militära sektorn
Klimatförändringar		Politiserat	Staten och Individen	Mänsklig säkerhet Militära sektorn
Hybridhot		Politiserat	Staten	Politiska sektorn Samhällssektorn
Arktis		Politiserat	Staten	Militära sektorn

Pandemi		Politiserat	Staten och Individen	Samhällssektorn Ekonomisektorn Mänsklig säkerhet
Terrorism		Politiserat	Staten	Militära sektorn
Cyber		Politiserat	Kritisk informationsinfrastruktur	Cyber Militära sektorn
Mångfacetterad hotbild		Politiserat	Staten	Militära sektorn